Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз | ШОАТТА, 9 июль, 1977 шу. | № 82 (5749). | Мах 2 кеп.

Сийлае хийла ялат чуэцача хьалхалаттарий!

Денгара денга шерлуш латт ялат чуэцача хьалхалаттарий мугIараш. Хаоттам во оттарца хьалхашка нийслу халонаш эша а еш, техниках бизза пайда эцаш къахьег цар. Царца нийсбала гIерт берригa механизатораш. ХIара комбайнеро, хIара трактористо, шоферо ден нормаш тIеххоачаш а еш цIена болх барах тийша да хьувкъам чуэцача толам боаккхилга.

БАТИЕВ Абуязит — «Надтеречный» совхоза комбайнер. Ќасарах улла ялат дийнахьа 47 тонн оард цо. Хьувкъам чуэца болабича денз комбайна бункер чура 170 тонн ялат дIаденнад.

НОВИКОВ Юрий — Шелковской района «Красный пахарь» колхоза комбайнер. Норма 15 йолаш, дийнахьа 20 гектара тIара ялат чуэц, 45 тоннага дIакхоаччаш ялат а оард.

АРСАНУКАЕВ Махьмуд — Гудермесски района «Кошкельдинский» совхоза комбайнер. Дийнахьа 40 тоннага кхаччалца ялат оард.

НИЙСЛЕ ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА ХЬАЛХАЛАТТАРАШЦА!

КПСС обкомей Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи

ДОАКЪАРАШ ШОРТТА IАЛАШДАР ДУХЬА

Массанахьа чIоагIа йоачанаш хиларца доакъара культураши баьцаши хьувкъара эттача Iалаьмате дикача хьалаша ерригача районашта а республика дерригача боахамашта а торо яу доакъараш кийчдара планаши социалистически декхараши кхоачашдарал совгIа, уж тIеххоачашде а.

Дале а, йолаш йолча торонех массанахьа цхьатарра пайда эцац. Дукхача колхозашка, совхозашка доакъараш Iалашдара белхаш ледара пел, дIаухийт баьцаш хьаккара, сенажи хьалха йолла силоси йоллара, витаминик баьций хьоар кийчдара дикагIа йола ханаш. Телхаю доакъар Iалашдара технологи.

Йолаш йолча доакъара ресурсех бизза пайда эцаран 1977 — 1978 шерашка хьайбаш дикагIа Iенгара даха лакхара дикал йола доакъараш Iалашдарви КПСС обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советой 18 июлагара 10 августага кхаччалца республике кхайкаьй доакъар Iалашдара месячник.

Хьалхашка оттадаьд цу бетта 70 эзар тоннал кIезигагIа йоацаш йоли, 10,8 эзар тонн баьций хьоарк, 220 эзар тонн силоси кийчъяра декхар.

КПСС горкомаш, райкомаш, горрайисполкомаш, юрта боахама Министерство, кхийола юртбоахама республикански ведомстваш, юрта боахама а кхачан промышленноста а болхлой профсоюза обкомаш, ВЛКСМ обком, совхозийн колхозийн кулгалхой а партийни организацеш а декхарийла я доакъараш Iалашдеча хьинаре къахьегара боахамий коллективаш оарцагIьяха. Месячник дIахьоча хана юрташкара къахьега могаргдола нахи, промышленни, гIишлош еча, транспортни предприятешкара къахьегамхойн, учреждений болхлойн, городашкей болхлой поселкашкей баха нахи ма-хулла дукхагIа юкъе а озаш шоатта деношкей кIиранденошкей доакъараш Iалашделга вIаштIехьадаккха деза. Цига шерра йоаржае еза социалистически яхь, хьалхалаттарий опыт дукхачар сихха хьаIомаелга, доакъараш дукхагIа кийчдара дIадоладаь моллагIа дика гIуллакх шерре хьаллоацилга вIаштIехьадаккха деза.

Цунца цхьана хьахилийта деза къахьегам во вIаштIехьбаккхарца, машинаш сайца латтарца, технологи телхаярца, кхыча кхоачамбоацарашца машар хургбоаца хьал.

Месячник дIахьоча юкъа лаьрхIа да республикански газеташ тIа Сийлен доска чIоагIделга. Цу тIа йоахаргья хIара кIирагIа дукхагIа доакъараш кийчдаь районаш, колхозаш, совхозаш, предприятеш, организацеш.

Месячник дIахьоча хана доакъараш кийчдеча хIара кIира баьча балза итогаш оргъя.

Республикански газетий редакцеша, телевиденеи радиовещанеи комитето шерра дувца деза месячник дIахьоча хана колхозий, совхозий, бригадай, звеной, промышленни предприятей, учреждений коллективаша лелаеча социалистически яхьах, шоатта дийнахьей кIирандийнахьей баьча балха итогех.

1977 шера 7 июль тIакхоачаш чуийца даьнна ялат

Районаш	хьекха ялат гектарашца	чуийца ялат проценташца	цунах хьакхари ардари къаьста долаш проценташца	аьрда ялат проценташца	Цхьан дийнахьа чуийца ялат проценташца
Шелковской	10430	97	82	64	6,2
Гудермесски	6070	74	33	88	6,4
Наурски	9565	47	73	62	5,1
Грозненски	19120	46	71	52	4,1
Ножай-Юртовски	850	33	—	100	2,3
Надтеречни	7240	32	75	59	2,9
Ачхой-Мартановски	1780	29	97	56	5
Шалински	2715	22	54	79	4,8
Малгобекски	3150	21	60	57	3,5
Сунженски	5585	20	30	79	2,6
Урус-Мартановски	1560	18	68	83	3,5
Веденски	140	10	11	89	3.0
Назрановски	615	5	42	58	1,1
Республике гIолла	68820	36	65	64	3,8

Октябра 60 шу дизара накъадолхаш

КХОАНЕ ЦА ЕХКАШ

ФОТОРЕПОРТАЖ

Назрановски совхоз-техникума механизатораш цIи хеза ба районе: массарел хьалхагIа йистебоал уж готаи кIимарсел балхаш чакхдаьхе.

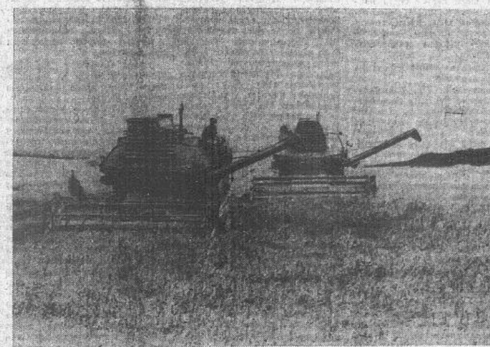
Царех дукхагIбараш йоккха балха говзал йолаш, 10 — 15 шера, кхы дукхагIа а Яндаререча кхашка къахьегаш бола къаьна механизатораш ба. Масала, тракторно-кхай тIарча бригада бригадир Евлоев Мухьмад укхаза къахьегаш вола 20 шу гаргга ха я. Из чIоагIа лоархIаши сий деши саг ва совхоз-техникуме. Шийи сий ю даьккхад хьаьнала къахьегарца, моллагIча сага гIо де, цуна эшачоа оарцагIвала кийча хиларца, къонабарий воккха хьехамча воландаь. Юртахоша дукхаза хийржав из шоай юрта Совета депутаталла. ХIаьта вай Даьхено цун хьинаре къахьегам белгалбаьккхаб эггара дезагIа дола совгIат — Ленина орден яларца. Е хьаэцаргва вай, цун хьехамца хьалкхийна, хIанз ерригача районе гIорваьнва вола комбайнер Кансигов Мувса. Укхаза Iомаяьй цо комбайнера говзал, укхаза дIаийцав из Коммунистически парте мугIарашка. ИйслагIча пятилетка шерашка ка бола ялаташ чуэцача башха-дика толамаш дахарах вай правительствос цунна еннай Къахьегама ЦIеча Байракхеи «Знак Почета» яхеи орденаш, «ИйслагIча пятилетка ударник» яха знак. Комбайнералла болх бу цхьащи шу мара деце а, хьалхалаттарашца нийсвала гIерташ къахьегаш ва къона механизатор Даурбеков Умат-Гири. ИттлагIча пятилетка хьалхара шу къаьстта лоархIаме да цун къахьегама вахаре. Соахка хьувкъам чуэцача доккхий толамаш дахарах вай Даьхено Даурбеков Умат-Гирена елар Къахьегама ЦIеча Байракха орден. Иштта башха-дика механизатораш ба Хамхоев Габо, Часыгов Паша, кхыбараш. Цудухьа тамашъелга а дац, уж санна цIи хеза механизатораш болча боахаме дерригa кхашкара балхаш дика лелилга, моллагIа лоархIаме кампани царца дага ца боалаш совхоз-техникума кулгалхошеи специалисташеи дIа ца йолаелга.

— Ялат дика хьийкъад тха укх шера, — йоах совхоз-техникума керттерча агронома Султыгов Мухьмада. — Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 27 центнер мукх боал, план 20 центнер йолаш. Ќа бола ялат сихагIа а цIенагIа а чуийца даккхар духьа социалистически яхьа хьалаш белгалдаьд оаха. Цхьан дийнахьа баьча балха итогех хьалхара моттиг яьккхача комбайнера 20 сом, шоллагIчоа — 15 сом, кхоалагIчоа — 10 сом ахчан преми лу. ХIанзарчоа яхье хьалхалатт комбайнер Хамхоев Габо. Цул дукха тIехьависац Кансигов Мувса а.

«1977 шера хьувкъам чуэцилга, юртбоахама продукташи доакъараши кийчделга Iалашдара кхы тIа а'де дезарех» бола КПСС Централни Комитетеи СССР Министрий Советеи социалистически цам кхоачаш а бещ, совхоз-техникума комбайнераша, шофераша, цу лоархIамерча кампане дакъа лоацаш мел волчо дош деннад 7 — 8 балха дийнахьа кIимарс чакхбоаккхилга Iалашде, аьнна.

Укх юбилейни шера 600 гектара тIара кIан 180 гектара тIара мукхи чуэца безаш ба совхоз-техникума механизатораш. ХIанзле а 100 совгIача гектара тIара мукх чуийца баьнаб уж, дIаболабенна шин кходи мара деце а. ХIара комбайнеро ший агрегат социалистически ден норма дикка тIеххоачаш ца йича. Цудухьа хIанзе а торо хиннай боахама паччахьалкхенна 120 тонн ялат дIадала.

Р. МАЛЬСАГОВ.

СУРТАШ ТIА: мукх чуэцаш ба Назрановски совхоз-техникуме; (лохехьа аьрдехьара аьттехьа) штурвальни Кодзоев Мухьмад, комбайнер Хамхоев Габо, керттера агроном Султыгов Мухьмад ялата дикалга хьожаш ба; делкъийга салоIача комбайнераштеи шофераштеи керда газет дешаш ва Яндаререча юрта Совета председатель политинформатор Гандалоев Салман.

И. ПЛИЕВА сурташ.

Цхьа фийг ца бойташ

РЕПОРТАЖ

ИттлагIча пятилетка укх шоллагIча, юбилейни шера 480 гектара тIара кIан 150 гектара тIара мукхи чуба безаш ба Гудермесски района «Кошкельдинский» совхоза къахьегамхой.

Мукх кхаь балха дийнахьа чуийца баьккхар, хьакхари ардари къаьст-къаьста долаш. Дега тоам беш хилар цу культура хьувкъам. ХIара гектара тIара 21,3 центнер яьлар, план 20 йолаш.

Мукх чуийца боаккхаше а кхаш чах мукъадаха эттар механизатораш. Цогуев Муцусеи Халимов Iазласи хIанзле бIаь совгIа гектар тIара ча хьагул а даь ферма коа дIаоттадаьд. Мукъадаьнна кхаш комсаш дIаера 60 сантиметр кIоарга плантажни нохарашца оах.

ХIанз кIа чуэцаш ба механизатораш. Укхаза кхай тIа ба совхоза директор Шидаев Ахьмасолт, парткома секретарь Хизроев Махьмад, керттера агроном Успанов Умар-Iали.

Совхоза кулгалхошца ялат мел цIенеи дикеи чуэц хьож со. БIаь метр никъ бича ткъаь иттех мара кIиш ка корабанзар тхона.

Цхьа ха яьача тхо латтача хьатIаяьхкар комбайнаш. ШоллагIа йоагIачун тIа михо ловзаеш цIе вымпел йоалл.

— Из комбайн лелаеш ва селхан цхьан дийнахьа 44 тонн ялат аьрда Арсанукаев Мохьмад, — йоах Хизриев Мохьмада. — Цхьабакъда кIимарса балхаш дIадоладеннача хьалхарча деношка денз эггара дукхагIа ялат — 298 тонн Нанаев Шавалус чуденад. Цул 33 тонн кIезигагIа аьрдад Арсанукаева. Керттерча даькъе цар шинне къувс яхье хьалхарен шоллагIеи моттигаш. Масала, самардийнахьа яхье хьалхле яккхарах 10 сом преми Нанаев Шавалуна елар, хIаьта шоллагIа хиннача Мохьмада — пхи сом.

ХIара комбайна тIаяздаь да из лелаеча механизатора социалистически декхар. Масала, Нанаев Шавалучун тIа яздаьчох дош деннад укх шера 500 тонн ялат арда.

— Мукх чу а бена, кIа чуэца доладича йоачан эттар. Цо пхе дийнахьа йиш хилийтанзар механизаторашка ялат чуэца кхай тIа арабовла. ХIаьта цу юкъа боарамал совгIа хьийкъар кIа. Ќа лостабича Iолегар буртигаш. Цу ханна хьекха касарех Iо а дилла арда доладича, канашкара Iо а легаш кIезигагIа дале а 20 процент кIа кхай тIа диса мегар. Цудухьа хьакхари ардари цхьана долаш чуэца йолайир оаха из культура, — аьлар Успанов Умар-Iале.

Гаьна йоаццаш цхьа комбайн сецар. Из лелаечо цIе байракхилг лостаеше а кхай йисте латтача машинех цаI тIаяхар цунна. Бункер ялатах йоассаьчул тIехьагIа комбайнеро хьакховдадаьча шин каьхата тIа кулг а яздаь, царех цаI шийга а дита хьехкка хьатта вахар шофеш.

ЦIен кIайн ши байракхилг я хIара комбайнерага. Цо кIайяр лостайча ха деза комбайн ехалга, хIаьта цIеяр — бункер ялатах йизалга.

ХIара комбайнерага цуи тайпан цIи а бункера чу Iовш долча ялата юкъерча дозала цифра а тIалатташ талонаш я. Ялат дIадахьа тIавеначa хIара шоферо шин талона тIа кулг а яздий, царех цаI шийца дIахьу, хIаьта дIайихьар ялатаца цхьана хьатта дIалу. Цу гIулакхо никъ бихкаб кулга цIена боаццача наха, торо хулийт хIара саго баьча балха, социалистически яхьа сиха итог е.

— ИттлагIа пятилетка — дикала пятилетка хилара тарра, ялат цIенагIа чуэца йиш хулийтача малагIча торонех пайда эц оаш укх шера? — хетт аз.

— Соахка оахам малагIча оагIорахьа даьд ца хьожаш, кхай дIоаххала урагIа а пхорагIа а мукх а кIа а хьокхар совхоза механизатораша. Лаьтта оахаш баьккхача мула пхорагIа ялат чуэцаш йода комбайн талгIешта тIагIолла лелаш санна хеталора. Цудухьа сихагIа йохар комбайнаш, боарамал лакхагIеи лохагIеи долаш хьокхар кIа а мукх а. Цул совгIа ялат хьакханза дуташ моттигаш а нийслора, — аьлар Шидаев Ахьмасолтас. — Из тайпа гIалат кхы нийс ца далийтар духьа, комбайнаш лаьтта оахаш баьккхача мула дIоаххала урагIа леларгйолаш болх вIаштIехьбоакх хIанз.

ТIакхаьчар делкъа ха. Кхача баьхьаш еача машина юхе Iийне гулбелар механизатораш а шофераш а. Укхаза латтар «техничка», сварка ю аппарат, шийла хий чудолла бешка.

Механизатораши шофераши хIама яа Iохайшача кхай тIа сецача комбайний, тракторий технически хьалага хьажа бахар механикаш Атаев Джалауди, Калаев Рамзан, сварщик Эльсиев Хьасанбек.

— Механизатораш хIама йиа бовллалца комбайнашка, тракторашка хьожаш, тове еза оаттхал тоаеш болх бергба цар кхаьнне, — йоах Ахьмасолтас.

— Раьза дий шо, шоашта лоаттабеча кхачанна? — аьнна хьаьттача:

— Ала хIама дац. Чам болаш кийчбу кхача тха повараша. Цудухьа оаха дег тIара баркал а оал царна, — жоп делар массанена хьалхара комбайнера Нанаев Шавалус.

ХIаьта повараш ба шоай балха говзал дика караерзаь Абдурашидова Зура, Абдулкадырова Хушту. Царна новкъостал деш я къона йоI Хадисова Сацийта.

Совхоза хьатта да тхо. Ялат чуэцача кхай тIа, хьатта, кхыйолча участкашка болх беш бола нах ялат сихен доа ца деши чуэцара, Даьхенна ялат дIадалара тIанийца декхараш кхоачашдара тIахьехаш долча лозунгашца кийчъяй хьетт. Укхаза я социалистически яхье хьалхалаттача комбайнерий Арсанукаев Мохьмада, Нанаев Шавалу, хIаьта шоферий Бериев Вахида, Юсупов Бойсе, Ражапов Хайдархана сийна арахийца «Молния».

Хадаш яц кхай тIара ялат дахьаши из докъадаь цIендаьчул тIехьагIа паччахьалкхен пунктгашка дIакхухьаши лелача машиний аргIа. Цунга хьежжа цхьа минут мукъа ха хилац машинаш увзаш багIача коммуниста Садулаев Солтахьмада, Ильясов ИбрахIима. Цул совгIа Садулаев хьатта йолча халкъа тIахьожама комитета поста кулгалдеш а ва.

ТIатеIIа къахьегаш ба ялат докъадеш, цIендеш боахка хьатта болхлой. Толамца кхоачашду шин декхараш ялат паччахьалкхенна дIадалара боарамга дIакхоачадеш йолча агрегаташка хьожаш волча Юсупов Захира. Цунна доккха новкъостал ду хIанз каникулаш йолча хана хьатта болх беча дешархоша.

Укх шера план 225 тонн йолаш, СССР берригача къахьегамхошка долча КПСС ЦК Письмона жоп а луш паччахьалкхенна 350 тонн ялат дохка социалистически декхар тIаийцар совхоза къахьегамхоша. Цхьабакъда цунах а кхоачамбанзар. Кердача Конституце проект йийшачул тIехьагIа, вай мехка берригача наха боккхача лоархIама дола из документ дег тIара къоабалдеш тIа а ийца, КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла харжара чIоагIа раьза а болаш укх шера паччахьалкхенна 500 тонн ялат дIадала дош делар. ХIаьта лаьрхIар толамца кхоачашдеш хьа а боагIа. ХIанзле паччахьалкхенна дIаденнад дукха хIама ца эпаш 540 тонн ялат. Из боккха толам ба.

М. ХАМАТХАНОВ.

СОАХКАРЧУЛ ДУКХАГIА

Дика хьокхамаш гойташ къахьег Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера Шалински района «Автуринский» совхоза хьайбаш леладераша. Иштта, ах шера план 810 йолаш 1036 тонн шура, план 85 йолаш 88 тонн дулх декхар цар 1 июль тIакхоачаш. Белгалдаккха доагIа дIадахача ах шера ехка шура соахка цу юкъа ехка хиннaчул 140 процент дукхагIа йолга.

Къахьегама овсарле кхы лохца еш хьабоагIа совхоза хьайбаш леладераш укх июль бетта а. ХIара дийнахьа юкъера лаьрхIача 7200 килограмм шура йохк цар паччахьалкхенга. Из я соахка июль бетта цхьан дийнахьа йохкаш хиннaчул 2880 килограмм дукхагIа.

Кхаь квартала планагIа паччахьалкхенга 1165 тонн шура йохка езаш ба автуринцаш. Из план укх беттеи, хIаьта шура йохкара шера план 15 сентябрен кхоачашъе дага ба уж. ХIаьта лаьрхIар кхоачашде цар торо а яь. Иштта, укх бетта кIезигагIа яле 200 тонн шура йохка йиш йолаш ба уж паччахьалкхенга. ХIаьта ах шера ехкари укх бетта йохкалургьяри вIашагIтехача 1236 тонн хул.

Уж толамаш даха карагIдалийтар дояркаш Кадырова Дакен Исмаилова Байсен, Iаьсий леладераш Мусхаджиева Аманати Чикуева Зималуи санна болча наха хьинаре беча балхо.

Х. МАГОМЕТОВ.

АХ ШЕРА ТОЛАМАШ ДИКА ДА

Республика колхозийн совхозийн фермашка итогаш яьй 1977 шера хьалхарча ах шера даьча балхий. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна совгIаташ кийчдара яьржача социалистически яхье дакъа а лоацаш, республика хьайбаш леладераша толамца чакхъяьккхай ах шера йола хьайбай продукташ паччахьалкхенга йохкара массадолча доакъой план.

Укх шера хьалхарча ялх бетта йола доахани коа тIара оалхазараши паччахьалкхенна дIачудалара план 105 процент, шура — 114, фуаш — 133 процент кхоачашъяьй цар.

1976 шера цу ханага диллача бахача нахагара доахан эцилга 11 процент алсамдаьннад, шура — 20 процент, фуаш — 32 процент, тха — 5 процент.

Хьайбай продукташ йохкара массе даькъера планаш кхоачашъяьй республика дукхагIа йолча районий боахамаша. Бакъда, паччахьалкхенна доахани коа тIара оалхазараши дIадалара план кхоачаш ца еш дисад Гудермесски, Советски, Сунженски районий боахамаш.

Шура яккхарен из паччахьалкхенга йохкарен даькъе доккхий толамаш даьхад Ачхой-Мартановски, Грозненски, Малгобекски, Наурски, Сунженски, Шалински, Шелковской районий боахамашкарча шурий-товарни фермаша. Масала, соахка хьалхарча ах шерачул укх шера ялх бетта Ачхой-Мартановски районе бахача нахагара шура хьаэцилга 20 процент дегIаденад, Грозненски районе — 24 процент, Шелковской районе — 26 процент.

Бахача нахагара фуаш хьаэцара план дикка тIеххоачашъяьй Грозненски, Сунженски, Шалински районий боахамаша.

Жа лелаеча карттерча Наурски районе нахагара тха хьаэцар 7 процент алсамдаьннад, Шелковской районе из хьаийцад 2 процент дукхагIа.

Дулха лаьрхIа доахан а шура а бахача нахагара хьаэцара планаш тIеххоачашъярца белгалъяьннай «Лермонтовский», «Самашкинский», «Атагинский», «Грозненский», «Горячеисточненский», № 1 йола шурий, «Терек», «Назрановский», «40 лет Октября», «Джалка», «Предгорный» совхозаш, дулхи шурен даккхара терко тIаерзаь кхыдола боахамаш.

Цунца цхьана цхьадолча боахамий фермаша бизза пайда ийцабац шоай йолаш йолча торонех. Цудухьа, паччахьалкхенга хьайбаш дохкара ах шера план кхоачашъяьяц «Экажевский», «Горец», «Маяк», «Труд» яхача совхозаша. Шура йохкара ах шера план кхоачашъяра тIехьадисар «Калаусский», «Маяк», «Кругловский», «Братский» яха боахамаш.

Вай республикерча хьайбаш леладерий торо я дикача торонех пайда а эцаш шера йола плани социалистически декхараши кхоачаш а даь Октябра цIейна накъабаха. Юртбоахама органий кулгалхойи специалистийи декхар да тIехьаюсача фермашта ма-могга новкъостал а деш цар болх тоабе.

ХIара ферма коллектива бехктокхаме декхар да цхьаккхе тIехьаюсаш, хургйоацаш болх вIаштIехьбаккхар, цар шоай планаши социалистически декхараши толамца кхоачашдар.

1977 шера 1 июль тIакхоачаш республико паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план кхоачашъярах йола.

СВОДКА

(проценташца)

Районаш	хьайбаши коа тIара оалхазараши	шура	фуаш	тха
1. Ачхой-Мартановски	100	115	—	118
2. Веденски	100,2	116	—	112
3. Грозненски	116	114	104	118
4. Гудермесски	93	116	—	127
5. Малгобекски	100,3	110	—	100,8
6. Надтеречни	104	108	—	118
7. Назрановски	103	114	—	116
8. Наурски	109	122	—	116
9. Ножай-Юртовски	102	114	—	154
10. Советски	81	101	—	105
11. Сунженски	83	110	203	121
12. Урус-Мартановски	116	108	—	109
13. Шалински	127	120	125	147
14. Шелковской	107	118	—	125
г. Грозный	137	100	—	—
Республике гIолла	105	114	133	121

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА VI ПЛЕНУМ

ТIЕХЬАБУСАРАШ БОАЦАШ БЕ БОЛХ!

7-ча июле Грозне хилар КПСС Нохч - ГIалгIай обкома VI пленум. «ТIехьаюса предприятеш йоацаш бе болх» аьнна ростовчанаша дIадоладаьр хьаллацара областной партийни организаце беча балхах» доклад йир парте обкома секретара **М. А. Дорохова.** Берригача мехка санна Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша, аьлаб докладчика, чIоагIа дегаш айденнеи къоабалъеши тIайийцар СССР Керттерча Закона проект. Цар массане а къоабал а ю хьал а лоац КПСС ЦК майска Пленума решенеш, Пленуме Л. И. Брежнева яь доклад, коммунистически идеалаш котъяргхиларах чIоагIа тешам бенна, советски наьха хьал-торо айяра йоакхонах, Даьхе дIахо дегIайоалаярах, лаьттан тIа машар IалашбарахI хьалйиза йола Конституце проект.

Советски наха чIоагIа дегаш айденна тIайийцар СССР Лакхехьарча Совета ялхлагIча сессе итогаш. КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежнев ССР Союза Лакхехьарча Совета Президиума Председателал харжар.

СССР Конституце проект дерригача халкъо ювцалга дIадода социалистически яхь чIоагIа айенна. КПСС XXV съезда решенеши Сийлахьйоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара сийна тIайийца социалистически декхараши кхоачашдара тIехьа къовсам чIоагIагIа лоаттабеш.

Республика промышленносте къахьегараша ханал хьалха кхоачашъяьй продукци маьхала яккхара ялх бетта план, мехка хадкъа боахама планал совгIа 11,5 миллион сома маьха мехкдаьтта, мехкдаьттан мехкдаьттахимен тайп-тайпара продукташ, мехкдаьттапромысловн оборудовани, электрографически аппараташ, яйгачен кхачани промышленноста продукци а луш. ДIадахача шера цу ханаца нийсдича производства объем, 2,8 процента тIаккхийттий. Республика промышленность бIарчча хьанийцача къахьегама овсарле лакхъяра заданеш 101,9 процента кхоачашъяьй.

Шоай социалистически декхарех дика лоархIаяьй Октябра хьалхара социалистически яхь дIайолаяра дIахьехам баь Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединенен Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» заводен коллективаш, хIаьта иштта СССР 50 шу дизара цIерагIча химически завода, Н. Анисимова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода, «Промавтоматика» Iилма-производственни объединене, «Союзавтоматстрой» опытно - экспериментальни завода, Ермоловски ДОК-а, «Чеченингушводстрой» гIишлош ече управлене аьшкбетони хIамай завода, «Консервплодоовощ», шурий - производственни объединеней коллективаш, кхыяраш.

Къахьегамхоша чIоагIа хьаллаьцар республика хIара къахьега саг Октябра 60 шу дизара шийгара къахьегама совгIат деш накъавахара, тIехьавусаш цхьаккха а ма хилийта аьнна производстве хьалха латтарашеи новаторашеи баь тIахьехам. Тахан пленуме дакъа лоацаш барашка дIахайта йиш я тха промышленноста 45 предприяти, 158 цехи участоки, 9 эзар къаьст-къаьста болхло Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара шин шера планаш ханал хьалха кхоачаш а яь накъбаха кийчдулга.

Республика экономика дегIайоалаеча доагIIаш дола дакъа юкъекхухь гIишлошъераша. Подрядни балхий ах шера план 102 процента кхоачашъяьй, дIадахача шера цу ханаца нийсдича 8 процент тIаккхийттий.

Хьалъяь яьнай каталитически риформинга установка, Грозненски шурий совхозен «Красное знамя» яхача колхозеи хьайбаш леладу йоккха шин комплекс, Пролетарская яхача юртара школа, кхыйола объекташ.

ДIадахача шераца нийсдича ший болх тоа а баьб укх шера производственни план кхоачаш а яьй Нохч-ГIалгIай гIишлош еча управлене (начальник нов. Исмайлов Э. Э., парткома секретарь нов. Попов В. Н.) «Чечингсельстрой» тресто (управляющи нов. Арсукаев У. А., парторганизаце секретарь нов. Хабиров А. И.), «Чечингазстрой» треста (управляющи нов. Экажев Х. И.).

Укх шера дIахо дегIабоагIа республика юрта боахам. ДуккхагIа хиниад доахан, айеннай цун продуктивность. Заготовкай ах шера план кхоачашъяьй хьайбай продуктай деррягача тайпашта. 1976 шера цу хана дехкачул паччахьалкхенга дуккхагIа дехкад дуах — 11 процент, шура — 20 процент, фуъаш — 32 процент, тха — 5 процент. ДуккхагIа хьокхамаш даьхад Шалински, Грозненски, Шелковской районаша. Ка бола ялаташи баьцадаараши дика хьалкхедаьд. Колхозашеи совхозашеи чоалханеча хьалашка чуэцаш да ялаташ, баьцадаараш, дIайийнача хIамашта Iунад ду, доакъараш кийчду, кхыдола юртбоахама балхаш ду.

Цхьабакъда, ялх бетта баьча балха итогаш дуккха а дикагIа хила йиш яр, нагахьа санна цIенхаштта кхоачамбоацараш хилийта дешаре. Хала хете а, ерригача производственни коллективаша болх ритмично бац, цул совгIа хIанз а йолаш я паччахьалкхен дисциплина телхаеш йола промышленни предприятеш, гIишлош, организацеш, совхозаши колхозаши.

Промышленносте продукцена реализаце яра планагIа лоархIаяьяц ши коллектив — цементни заводи кога гIирс бу фабрикеи. Цар хьа ца луш йийсай 1,3 миллион сома маьха продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьяц 23 коллективо. Промышленни продукцега дIабода мах республике бIарчча хьанийцача 2,9 миллион сома лакхбеннаб.

Халкъа боахама доккхий зенаш хул предприятеша ритмично болх ца бар бахьан долаш. Январь — июнь бетташка продукцена реализаце яра бетта йола планови заданеш кхоачашъяьяц 17 коллективо, хIаьта номенклатурагIа — 26. Къахьегама овсарле лакхъяра планови заданеш кхоачаш ца еш хьайоагIа «Трансмаш», завод, «Терек» яха объединени, аьшка - беттонни конструкцей Грозненски завод, дулха комбинат, Сунженски хьун комбинат, Шалински райпищекомбинат, гIишлой - материалин гIишлой - индустреи Аргунски комбинат, кхыяраш. ЙисдагIча пятилеткен 1976 шерен продукцена реализаци яреи къахьегама овсарле лакхъяреи планаш цхьайолча промышленни предприятеша кхоачаш ца ярах мехка дIа ца луш йисай 67,8 миллион сома маьха продукци. 5 бетта итогегIа промышленносте шоай плановн заданеш кхоачаш ца еш йисай 13,1 процент цехаш, 26 процент бригадаш.

Кхы дикагIа дац гIулакхаш 6 бетта итогегIа. 105 гIишлошъеча управленех гIишлоймонтажни балхаш дара планаш кхоачаш ца еш 24 управлени я. Юрта боахаме 44 колхозахи 82 совхозоахи хьалхарча ах шера хьайбай продукци дIаялара заданех лоархIаяьяц 23 колхози 13 совхози.

Цу дерригане а хьахьокх боахама тIахьожам лоаттабеча, коллективаша паччахьалкхен планаши социалистически декхараши кхоачаш мишта дух хьожача партийни организацеша цIенхаштта кхоачамбоацараш хулийталга. Царех керттера дар да цхьабола кулгалхой тIехьаюса предприятеш хиларах башха согата боацилга. Дуккхача партийни организацеша хIанз а тIехьа юкъе йоалаяьяц организаторски кхетамеи болх бара хьадда йола формаш, боагIIача боараме партийни влияни яц халкъа боахама ерригача оагIошта. КПСС областной комитета секретариата лаьрхIад Леонид Ильич Брежнева боккха мах баьча, тIехьаюса коллективаш хургьйоацаш болх бара комплексни система хьа а яь юкъе йоалаяьча Ростовски областной партийни организаце болх дIабовзийта. Из система хьахнийнай иттлагIчеи йислагIчеи пятилеткай планаши социалистически декхараши кхоачашдара социалистически яхь лелаяьча 1972 — 1976 шерашка. Цо шийна юкъе йихьай хIара предприяте, цеха, участка, бригада тешшаме, массазза а производства объемаш йоккхагIа ешен дикала хьоккхамаш айдешен болх бара тIаерзаяь йоля хьадда формаши методаши. Система лард я «план — заказ» кхоачашдар — декхар, тIехккхоачашдар — сий» яхача лозунгагIа лелаю социалистически яхь.

Система лард я партийни, советски, боахама органаша промышленни предприятеш дегIаахара перспектива, уж хьалъяра, реконструкци яра, технически эргаяхара, болхлой хьалкхебарая царга дешийтарая, дола гIулакх юкъе а доагIаш шоайла вIаши ювзаеннача мероприятеш комплекс чакхъяккхара, тIехьабусараштта ший ханнахьа новкъостал дара йоакхо яр. Ерригача система керттера дар да болхлочунгара денз директорага кхачалца сменни, бетта, квартальни, шера планаш кхоачашъяра халкъабоахаме чакхъяха оттаяь организационно - технически мероприятеш чакхъяхара бола хьадда тIахьожам лоаттабари бехктокхам айбари.

Парте Ростовски обкомои облисполкомои боккха болх баьб предприятеш вIашагIтохаш, цар структура тоаеш, дика кийчъяь йолча кадраща уж Iалашъеш, производственни объединенеш хьаеш. Цу хьакъехьа кIезига хIама даьдац вайцига а. Бакъда из болх хIанзарчоа керттерча даькъе халкъа боахама йоккхача отраслашка мара баьбац. ХIаьта хIанз йоккхийча объединенешта тарра вайцига дуккха я зIамига предприятеш, къаьстта аьлча кхачан промышленноста министерстве, хьуна боахама управлене, «Сельхозтехника» республикански объединеней «Чечингушвино» производственни объединене.

Министерствай, ведомствай, предприятей болх тешшаме лелалга Iалашдара лоархIаме моттиг дIалоацаш да планировани яра дешаш, планаш увттаяран уж чакхъяхаран партийни тIахьожам лоаттабар. Хала хете а, из тайпа тIахьожам массазза а массанахьа а лоаттабеш бац. Масала, хьаэцаргда вай «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене балха планировани елга. ТIехьарча пхе шера производства объемаш дегIаахара темпаш укхаза шера цхьан процентал кIезигагIа я. Из кхетадеш ма - хиллара дIаяхача а хIанзарча а пятилеткай отраслерча контрольни цифрашца доагIаш дац. Из тайпара хьал эттад промышленноста кхыча доккхача даькъе — мехкдаьтта доаккхача. «Грознефть» объединене кулгалдераша хIанз а тIехьа кхоачашбац республике мехкдаьтта даккхара - боарама стабелизаци яра XV областной партийни конференце баь соцам.

Планаш увттаеча цу тайпара шоай безам бар деш моттигаш нийслу, тхона хетачох, юххьанцарча партийни организацеш, парте райкомаш, горкомаша тIадовгIача шера планий проекташка нагахьа мара ца хьожаш хиларах, цу планий хьокхамаш пятилекта заданешца нийсъеш ца хиларах. ХIаьта ростовски областной партийни организаце опыто хьахьокх планаш увттаеча хана партийни тIахьожам лоаттабар мел боккха лоархIам болаш да. Предприятей планий проекташ укхаза хIара шера август бетта партийни комитеташка ювца оттаю, царга хьож КПСС горкомашка, райкомашка, парте областной комитета отраслевой отделашка.

Вайцига из тайпа практика шерра яьржаяц.

Паччахьалкхен планаш кхоачаш ца еча дуккагIа бола боахама болхлой планови заданешта корректировка яра зене практика кара эца болалу. 1976 шера планашта корректировка яьй 15 предприяте, хIаьта укх шера пхе бетта — 19. Шозза - шозза планаш хийцай Грозненски Вознесенски газ чакхйоахача заводаша, шекар доаккхача заводо, хIаьта «Грознефтеоргсинтез» объединене из кхозза де кхийнад. Кхетадеш да цхьа геттара ца ховш нийсденна хьал эттача плана корректировка янза ца йоалаш хилар, бакъда цох система, балха метод е йиш яц. Уж корректировкаш еча смежникашта е потребителашта кооперировани поставкаш елга телхаду, цу халача хьалага оттабу мехка чоалханечеи вIаши бувзабеннача производственни боахама болх. Уж тайпа гIулакхаш кхы ца хулийташ хьадда дIадаха деза. Партийни органаша боахама доал дерашкара хадданза хьадеха деза паччахьалкхен планови дисциплина чIоагIа лелаелга.

Ростовчаний опыт ларде а лувцаш хIара предприяте 1978 шера планий проекташка хьажа доладала деза хIанзе а, теркам тIабахийта беза встречни планаш тIаэцара. ХIанзарча хана планировани яра лоархIаме башхало я цун комплексность. Ростовски областной партийни организаце цу гIулакха къаьстта теркам тIабохийт. Къаьстта моттиг дIалоац укхаза кердача техника, организационно - технически мероприяте планаш увттаяро а чакхъяхаро а. Ростовчаний уж планаш дуккагIа долча даькъе низкъало йолаши реконструкци яра технически эргаяхара дукха балхаш юкъедолаши я.

Вайна хала хете а, гIулакх иштта оттадаьд аьнца ала йиш йолаш дац. Керда техника юкъе йоалаяран Iилма-тохкама балхаш даран шоашка йола зIамига планаш а кхоачашъяьяц вай министерствашеи ведомствашен. 1976 шера итогегIа 9 промышленни предприятешеи объединенешеи: «Трансмаш», цементни заводаша, «Металлист» заводо «Консервплодоовощ» объединене, бахача наха бытови гIулакхаш деча министерства, кхычар кердача техника йола шоай план кхоачашъяьяц. Къаьстта во лелаш да производственни процессашта механизаци яра балхаш.

Из иштта долашен а дуккхача партийни организацеша, парте городскойи районнии комитеташа хIанз а тIехьа бокъонца шоай бе дехка дац уж лоархIаме дешаш, организационно - технически мероприятеш, керда техника юкъейоалаяреи Iилма - технически балхаш дареи планаш увттаяра а чакхъяхара а дешашта тIахьожам лоаттабац администраце, объединенейи предприятейи технически службаша деча балхашта.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха комплексни система юкъейоалаеча беча балха лоархIаме моттиг дIалаца еза партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша планаши декхараши кхоачашдара хIара денна лоаттабеча тIахьожамо, производственни коллективаша паччахьалкхен план кхоачаш ца яра моллагIа кхерам тIаэттача ший ханнахьа де дезар даро. Хала хете а, цу тайпара тIахьожам боахама кулгалхоша а хIаьта партийни органаша а массаза а хьадда а лоаттабац. Из доагIаш да моттигерча, кхачан промышленноста министерствашта а кхычарна а.

Районе йолча промышленни предприятей балха тIахьожам мела лоаттабу парте Шалински райкомо, цун болхлошта моттигера гIулакхаш мишта лел дика хац.

Партийни организацешта хIара коммуниста ленински парте члена йоккха цIи йоагIаш лелаяра, ший авангардни роль гIулакхаца хьахьокхара йоакхо ярал доккхагIа декхар дац.

Бакъда, пхе бетта яьча итогегIа дизза доацача даннеша хьахьокхаш ма - хиллара республика промышленносте шоай нормаш кхоачаш ца еш 128 коммунисти 234 комсомолеци ва. Къаьстта во латт из гIулакх Назрановски, Грозненски, Цхьайолча кхыча районашка.

«Цхьаккха а тIехьаусар уллув воацаш» яхача девизагIа болх вIаштIехьбоаккхаш партийни комитеташа, юххьанцарча партийни организацеша эгара хьалха порядок оттае еза шоай мугIарашка, государственни планаш кхоачашъеча коммунисташ тIехьабусаш хилар дIадаккха деза. Цунна лаьрхIа коллективни кулгалдареи коммунисташта кхетам балареи орган хилара тарра айбе беза партийни собране лоархIам. Кхоачамбоацарашца къовсам лоаттабара тешаме средство хилара тарра дегIакхувла еза критикеи самокритикеи. Вайцига, халахете а, тIехьаюсача предприятешка а собранеш чакхъювл дуккхача хана денз хьадоагIа кхоачамбоацараш ца тохкаш, нарушенеш яь болча наха критика ца еш. ТIехьабусараш боацаш болх вIаштIехьбоаккхача комплексе къаьстта моттиг дIалоац кадраша. ТIехьарча шерашка республике дукха хIама даьд боахама кадраш хьалахар, дIанийсъяр, хьалхеяр тоадара, уж политически чIоагIъяра. Предприятешта, объединенешта, министерствашта, кхыча органашта доал де баьхкаб дукха специалисташ — хьинар дола, чоалхане производственнии социально - общественнии декхараш кхоачашде могаргараш. ХIаьта а цхьабола кулгалхой хIанз а Iомабеннабац шоай службени декхараш кхоачашдара бизза бехктокхаме хила, цунца цхьана царех керттерчун коллективаша деррига хьокхамашта паччахьалкхен планаш кхоачашъелга Iалашдара бехктокхаме хила.

Къаьстта ала деза мастерий, бригадирий, установкайи бурови начальникий балхах. Цар кулгалду производственни коллективо лоархIамеча звеньяшта, хIаьта цига производственни программа кхоачашъярах дукхагIча даькъе тийша я завода, объединене плана кхел. Цу лоархIамерча участкашка вай болаш ба шоай коллективаш планаши декхараши кхоачашдара а тIехккхоачашдара а дика вIаштIехьйоахаш бола дукха организатораши наха кхетам телараши.

ХIаьта а вайцига кIезига моттигаш яц мастераш хьахаржар, царна кхетам балара дешаш партийни организацеша шоай теркама кIалхара дувлийта моттигаш. Республика промышленносте мастерий дикка процент я юкъера дешар дешанза а.

КПСС Центральни Комитето цкъа санна дуккхаза белгал ма-дарра наьха къахьегама хьинар айдара лоархIамерча средствах цаI хинна дIаоттадеза кхы тIа а шерагIа социалистически яхь вIаштIехьяккхар. Социалистически яхь вIаштIехьяккхара республике дика - опыт Iоаьый КПСС XXV съезда кийчо еча, пятилетка заданеш кхоачашъеча къовсам лоаттабеча хана. Цу ханна хьахилар «ХIара балха денна — дикала Знак» яха грозненски химикий башха-дика инициатива. ХIанз из болам хьаллаьцаб дукхагIча производственни коллективаша, цига дакъа лоацаш ва 76 эзарнел тIех болх беш вола саг. ИттлагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра лоаттабеча къовсаме чIоагIале а хинна дIаэттай из.

Хала хете а социалистически яхь вIаштIехьйоаккхача хIанз а цIенхаштта кхоачамбоацараш да. Республика промышленносте социалистически декхараш тIаэцанза а яхье дакъа ца лоацаш а 12,5 эзар саг, е ерригача производственникех 10 процент ба. Баьча тохкамо хьахьекхар «Терек» яхача производственни объединене «Трансмаша» завода, Грозненски газ чакхйоахача завода, кхычар дукха болхлой социалистически декхараш тIаэцанза болга, хIаьта уж декхараш тIайийцача а цхьайолча моттигашка формальна йиша да, цхьаккха а организационно-технически мероприятешца хьаллоацаш дац.

Социалистически яхьа лоархIаме принцип я тIехьабусараштa новкъостал делга. Масала, ростовчанаш болча хIара районе хьа а яь толаме болх беш я хьехам луш а гIулакхаца а тIехьаюсача коллективашта гIо деш йола директорий советаш. Вайцига балха из форма хIанз а дIаяржанза я.

Социалистически яхьи тIехьабусараш хургбоацаш беш бола берригa болхи вIаштIехьбаккхара цIенхаштта кхоачамбоацараш лархIа деза вайцига чIоагIъенна йола итогаш яра практика. Итогаш массанена а йовзаргйолаш, из деш хьалхалаттараш, а тIехьаюса а коллективаш белгал а еш итогаш е еза. ХIаьта вайцига дуккагIа долча даькъе яхье котбаьннараш бувц, хIаьта тIехьабусараш, коллектив е район тIехьатеттараш дукхачарна малаш ба хац, хIаьта болх бохабарах царгара массаза доагIар хьа а дехац.

Социалистически яхьа кулгалдеча, къаьстта болх беча моттигашка, доккхий кхоачамбоацараш хулийт профсоюзаша.

ХIара коллектива болх эффективно хулалга Iалашдара декхараш кхоачашдеча лоархIаме моттиг дIалоац идеологически балхо. Цун берригa чулоацам хьалбиза хила беза КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра лоаттабеча къовсамо. «Идеологически балха боарама мах бе беза эгара хьалха производственни заданеш кхоачашъярга, къахьегама овсарле лакхъярга, къахьегама дисциплина миштий, гIулакх вIаштIехь ца даккхарцеи тесса леладарцеи машар боацаш къовсам мишта лоаттабу а хьожаш», Л. И. Брежнева аьнна дешаш дагадохийтача бакъахьа да укхаза.

Эффективностеи дикалеи пятилетка хьалашка идеологически балха тIа къаьстта дегIабоагIа Iилма - технически прогресса карагIдаьннараштa, дикагIча опыта, экономически знанешта, шерра пропаганда яра лоархIам.

Эггара чIоагIагIа лоархIам тIабахийта безаш да экономически дешар дIахо эргадоахаш тоадара дешаш.

«ТIехьабусараш хургбоацаш бе болх» яха болам дегIабоалабара боккха лоархIам болаш я массови информацей средствашашт. Республикански газетий редакцеша бIарчча хьанийцача ростовчаний болама хетаяьча материалашта кIезига кепа еттац. ХIаьта а царех цхьаяраш информационни хьисап долаш, вIаши ювзаенна йоацаш я, редакцеша кхоачамболаш болх бац из маьхе гIулакх шерра дIадоаржадара, хьалха латтача коллективай опыт юкъе йоалаяра, пайда эцанза йола резерваш къоаргга дIайовзийтара тIехьа, кIезига терко ю цу гIулакха юкъе долча кхоачамбоацарашта критика яра, къахьегамхошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяра партийни общественнии организацеша беча балха.

СССР кердача Конституце проекта тIа ма-яххара къахьегача коллективай болх тоабарца дувзаденна дешаш къестадечара моттигерча Советий лоархIам дикка лакхлу. Цар декхар да шоашта кара йолча предприятей болх эргабоахаш тоабар, уж технически дегIаахара йоакхо яр, производства объемаш йоккхагIа хилийтар, халкъа эша товараш дикагIа хилийтар. ХIара предприяте тешшаме лакха эффективность йолаш болх вIаштIехьбаккхара болх сихагIа дIаболабе беза моттигерча Советий кердача составо. Республика комсомольски организаце юкъеяхай «эффективностеи дикалеи пятилеткана — къоначар энтузиазми творчествои» яхача патриотически болама, Сийлахьбоккхача Октябра 60 шу дузаш КПСС ЦК-га ленински комсомоло луш долча Рапорта кулг язде бокъо яккха яхь дIайолаяьй. «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаний девизагIа болх бара опыт йоаржаяра юкъе республика комсомольски организацеша хьинарегIа дакъа лаца деза, цу болама дIадала деза бокъонца дола кагирхой хьинар.

ТIехьабусараш боацаш болх беча ростовчаний опыт юкъейоалаярца дувзаденнача декхарий цIераш яьхача а холаш да из проблема чоалхане йолга. ХIаьта а дага кхаба деза доккхий гIулакхаш йоккхий халонаш йоацаш цIаккха ца хулилга. ХIаьта хIара партийни организаце кхетаде деза ростовчаний опыта керттера положенеш чакхйоахилга лоацаш ца хьаьара кампани йоацилга, из боахам хьалбечара йIаьххача ханара йола вай программа я.

Нийсса бIь бутт баьлча вай мехко, дерригача прогрессивни адамлено белгалдоаккхаргда башха дика юбилей — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар. Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доагIгIа накъа даха лаьрхIа шоай декхараш белгалдаьд. Республика промышленносте къахьегараша итт бетта план ханал хьалха кхоачаш а яь планал совгIа 15 миллиона сома продукце арахеца еза. Ханал хьалха караерзае еза каталитически риформинга установка, кхы тIа а 30 эзар тонн дизельни доагор даккха, 200 тонн лакхаоктанови автобензинаш, 1500 тонн мехкдаьтта-химически синтеза продукци арахеца, машиностроене продукции кхыйола изделеши арахеца еза, къаьстта теркам тIабахийта беза геологотохкама балхашта. Тохкам баь мехкдаьтта запасаш тIаккхетара план кхоачаш а тIехккхоачаш а яь хила еза, хIаьта мехкдаьтта доаккхалга дIадахача шера боарам тIа лоаттаде деза укх шера.

Республике юрта боахама болхлошта хьалхашка латт укх шера 7 ноябрь тIаккхоачаш ялат 175 тоннал кIезигагIа доацаш, коартолаш — 7, шекара свекал — 200, баьцадаараш — 124, сомя комараши — 56, шура — 73,3 эзар тонн, фуъаш — 65 миллион, тха — 1200 тонн даккхара декхар. Хаоттама халача хьалашка Iалашде деза ерригa юртбоахама культураш чуэцилга, дика кийчо е еза хьайбашка Iадаккхийтара.

Республика гIишлошъераша — гIишлой - монтажни балхий 10 бетта план 3 ди хьалха кхоачашъе еза, ханал хьалха 7 ноябре чакхдаккха деза Грозненски шурий комбината реконструкци елга, хьалъяь яккха еза 500 тонна лаьрхIа сомаш лоаттабу склад, 181 квартир йола 6 цIа, кхыйола объекташ, производственни, нах чубаха, школьни, коммунальни гIирсаш дикагIа хьалде деза.

ХIара производственни коллективо сийленца кхоачашданза даргдац Октябра хьалхара ший социалистически декхараш. Из хургда КПСС ЦК (майски 1977 ш.) Пленума решенешта дала а доагIаш вай луш дола жоп.

Пренеш дIайолайир КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара нов. **Г. Ф. Галкова.** Планаши социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара тIатеIIа болх беш ба района къахьегамхой, йоах цо. «ТIехьабусараш боацаш бе болх» аьнна ростовчанаша дIадоладаь башха-дика гIулакх районца партийно - боахама актива собране къоабал а даьхьаллаьцар. Предприятей балха хIара денна терко е яьнай райком, цо коллективаш оарцагIйоах эффективность лакхъяран болх тоабаран.

Октябра сийна яьржача яхье бIубенна хьалха йоагIа «Красный молот», опытно - экспериментальни механически завода, швейни объединене коллективаш. Цхьабакъда деррига нийсаш оарцагIдаьха болх бац массане а. Цхьайолча партийни организацеша керттера проблемаш кхоачашъяра тIаахийтац теркам. Дукха формализм я яхь вIаштIехьйоаккхача. Бизза пайда эцац производства чурча торонех.

Дика оборудовани латтача кердача помещене дIачуяьхача кога гIирс беча фабрика болх тоалургба аьнна хеташ дар тхо. Цхьабакъда из хиланзар. Продукци кIезигагIа арахецо, хIаьта ах шера итогашка диллача городе цаI мара йоаца тIехьаюса предприяте я из. Ораторо критика ю «Консервплодоовощ» объединене кулгалхошта, дувц капитальни гIишлошъеча долча кхоачамбоацарех. Ерригача предприятеш продукцена реализаци яра план кхоачашъяь ца Iеш къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дIадодар кIезигдара планаш а кхоачашъеш хилийта аьнна декхараш шийна хьалхашка оттадаьд парте райкомо.

Дош лу «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене генеральни директора **Л. А. Шилова.** ДуккхагIа бола болхлой, инженераш, техникаш коммунистически хьисапе къахьегара тIехьа баьржача боламе дакъа лоацаш ба, хоам бир цо. Объединене хьахинна «ХIара балха денна — дикала Знак» яха болам республике шерра хьаллаьцаб. Ростовчанаша санна цIаккха а тIехьавусар воацаш болх бе йиш йолаш да тхо, — йоах цо. — Масала 12 шера дерригача технико - экономически хьокхамашка диллача план кхоачашъеш хьайоагIа СССР-а 50 шера цIерагIа йола Грозненски химически завод. Цхьабакъда объединене балха юкъе да дукха кхоачамбоацараш. Хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц Ленина цIерагIча завода 14 установка, А. Шерипова цIерагIча завода — 13 установка.

Установкаша, цехаша, предприятеша леттIа болх бара новкъарле ю эшшача боарамагIа мехкдаьтта ца лоаттадаро. Алхха из хинна а Iац заданеш кхоачашъяра бахьан. ХIанз а дукха моттигаш я авареш хулаш, къахьегамеи технологически дисциплина телхаеш, цхьаболча кулгалхоша шоашта тIадилла гIулакх дизза кхоачаш ца деш.

Трибуна тIа ва КПСС Малгобекски горкома хьалхара секретарь **П. Г. Кащеев.** Ростовчаний опыт шерра хьаллаьцай районе, аьлар цо. ХIара итт ди массаза доал парте горкома тIахьожам лоаттабу предприятеша план кхоачашъяра, тIехьабусараштa эшаш дола новкъостал ду.

ДIадахача шера районе тIехьаюсаш цхьаь цаI предприяте яцар. Укх шера ах шера план района промышленносто 103 процент кхоачашъяьй, планал совгIа даьккхад 4,5 эзар тонн мехкдаьтта, 900 метр бурув техад.

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха болам хьаллаьцаб юрта а. Из бахьан долаш районо толаме кхоачашъяьй хьайбай масса тайпа продукци йоккхара ах шера план.

Хала хете а районе хIанз а кIезига дац кхоачамбоацараш. Соахкарчул кIезигIа я реализаций яь продукци. Цхьайолча совхозашка лоха я производства эффективность. «Севкавнефтегазстрой» объединене гIишлош СУ-9 во болх беш я. Из гIулакх тоадара оарцагIаболва безаш бола керда тIабаьхка кулгалхой шоашта тIера бехк баккха гIертаи лел.

— Укх массеха шера планахи социалистически декхарехи лоархIаеш хьайоагIа Старогрозненски УБР, — аьлар бурув деттача воккхагIволча мастера **В. Д. Швецова.** — Из иштта дале а тхо долча я тIехьаюса бригадаш а. ХIаьта уж вIалла дича а хила йиш йолаш яц. Аз кулгалдеча бригадана соахка мехкдаьтта промышленносте дикагIа йола бригада аьнна цIи елар. Мишта баьккхар толам? Деррига фуд аьлча, из да тха коллектив дика хилар, партийни профсоюзни группаш чIоагIа хилар. Цхьабакъда материально-технически Iалашо дикагIа яларе кхы а дикагIа болх бе йиш яр тха. Лечкъа санна ду из, хIанз а нийслу ди сихагIа чакхдаьлча хIаманна сагота боаца болхлой. Цу тайпарча нахаца хIара денна кхетама болх бе беза, царгара доагIар чIоагIагIа хьадеха деза. Ростовчаний патриотически гIулакх хьал а лаьца бурувдеттараша де мел дезар дергда юбилейни шера тIайийца декхараш кхоачашдара.

— Ростовчаний девиз тха девиз а хинна дIаэттай, цу дешаща ший къамаьл дIадоладир № 7 йолча треста Грозненски монтажни управлене начальника **Н. А. Ершова.** Управлене партийни организаце массаза а кIоарга а анализ ю производственни коллективай балха, тIехьабусараш ца хилийтара йоакхо ю. Коммунисташ лоархIамегIча участкашка дIанийсбара, къахьегамеи производственни дисциплина чIоагIъяра, шоашта тIадиллача гIулакха хьалхара берригача кулгалхой бехктокхам лакхбара дешаш каст-каста дувц бюро заседанешкеи партийни собранешкеи.

Бакъда чIанз а цIендаь дIадаьхадац деррига кхоачамбоацараш. Царех цхьадараш тха бехкагIа нийслуш да. Шу юкъе кхаьчача мара шортта хьабе болх хилац монтажникашта. Цудухьа нийслу штурмовщина а болх дика ца белга а. ХIаьта из цхьаккха дича а ла йиш йолаш дац.

— КПСС ЦК октябрьски (1976 ш.) Пленуме Леонид Ильич Брежнева белгалдаьккхар хIара саго эггара лакхагIа овсарле йолаш къахьега дезилга, производственни дисциплинеи кхомбара режими чIоагIа лелае эзилга, денгара ди массаза доал балхеи арахецача продукцеи дикал лакхъе эзилга, — аьлар Аргунски «Пищемаш» завода слесарий бригадира **Ж. Бисултанова.** — Уж дешаш завода болхлой дегашка дийшад. Тхоах хIаравар ший участкех леза ца Iеш новкъостий балхах а дог лазаш ва. Заводе дика вIаштIехьдаьккхед бригадай, цехий опыт дIа-юха йовзийтилга. Завода болхлоша хьинаре дакъа лаьцар коллектив укх пятилетке социально дегIайоалаяра комплексни план оттаеча. ХIанз из толаме кхоачашъеш я. Производствана юкъекхухь керда техника, продукце дикагIа хилийтара тIадерзадаь дукха гIулакхаш чакхдоах, болхлой къахьегамеи вахареи хьалаш тоаду. Цу дерригне а коллективана гIо ду производственни планаши декхараши толамца кхоачашдара.

Республика Министрий Совета председателя заместителя **С. В. Синельникова** белгалдаьккхар «ТIехьбусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний болам «ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача химикий инициативаца бувзаш лелабойя гIулакх дикагIа пайда луш хургхилар, хIана аьлча пятили айяра тIадерзадаь из шакча балха эффективность дикали айяра тIадерзадаь из шIаккхе гIулакх доладаь. Моттигерча промышленноста предприятеша цу даькъе хIанз керда толам баьккхаб. Укх деношка кунлг-кара хьадеча къувсашта паччахьалкхен дикала Знак еннай. ХIаьта кхы а кхоъ издели а кийчъяьй из сийлен Знак яккхара.

Ораторо планироване, материально - технически Iалашон, производства резерваех пайда эцара дешай кIоарга уйла ца еча республика кхачан министерствана критика ю, тIаккха из бокъалгахьа ца доаккхе ростовчаний методах вIалла дувцилга а мичай.

Къамаьл дечо аьлар, республика гIишлон организацеша укх тIехьарча хана болх тоабаьб, цунца цхьана белгалдаьккхар карагIдаьнначох кхоачамбаь Iе йиш йоацилга. 85 подрядни организацех ах шера план 20 мара кхоачашъяьяц, из бахьан долаш 4 миллион сома маьха гIишлон-монтажни балхаш ца деш дисад.

Эггара хьалхара декхар ееннах латт аьлча, из латт хIара болхлочо, хIара бригада, хIара цехои участкои ший заданеш кхоначашъярах. Цу гIулакха шоай теркам тIабахийта беза массе тайпарча кулгалхошеи партийни организацешеи. ТIаккха хургьяц тIехьюса предприятеш а.

— Карара пятилетка «Электроинструмент» завода коллективо дика дIайолаяьй, — аьлар лекальщика **А. М. Котиева.** Юбилейни декхарехи встречни планахи укх шера 500 эзар сома маьха продукци арахецаргья. Ше денна дош кхоачашдергда коллективо.

Ростовчаний почин хьал а лаьца, дувц дIахо оратора, оаха лаьрхIад предприяте тIехьюсаш цхьаккха цех, бригада, болхло хургвоаца хьалаш хьаде. ХIанзалца хьа бIарчча хьанийцача дика хьокхамаш доахаш хиннадале а балха декхар юкъагIдутараши заданеш кхоачашъеш боацараши нийслуш бар. Иштта, дIадахача шера 60 саго шоай лични планаш кхоачаш ца еш йитай. Мишта кхатаде доагIа из? Эггара хьалха цхьаболча болхлой квалификаци лоха хиларца, къахьегам ледара вIаштIехьбаккхарца, доагIар хьа ца дехарца. Партийни организаце, завода кулгалхоша цIенхаштта къовсам лоаттабу цу кхоачамбоацарашца, болх вIаштIехьбоаккхилга тоадаьд. ВIаши тара йола деталаш кийчъю берригa болхлой цхьан бригаде вIашагIтехар. ХIанз цхьан нарядагIа болх беча цу бригадера хIараваар дика къахьегаш хулга Iалашде гIерт ерригa коллектив.

Дукха торкам тIаухийт хIаравар шийна тIадилла гIулакх бехктокхаме хеташ кхоачашдеш хилийтара. Шерра пайда эц хьехамчий боламах, къонача болхлошта ветеранаш, заводе хьалкхийна а цох шоай цIа лоархIаш бола нах тIа а чIоагIбеш.

Къамаьл де дош лу КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара **А. Ч. Осмаева.** Района промышленни транспортни предприятеша ах шера заданеш кхоачашъяьй, цо тешам боллийт бIарчча хьанийцача юбилейни декхараш а толамца кхоачашдергхиларах, аьлар цо. Райкомо, юххьанцарча партийни организацеша хоадам бола гIулакхаш чакхдоах социалистически яхь дегIайоалаяра, коллективашна аьттув болаш болх Ростовчаний почино дIадех хьабайтара эша тешам ба из, хьалхалаттараш даим тIехьбусачарна новкъостал деш хулга. Йоккхача панелех цIенош ду Аргунски завод тIехьаюсаш хиннача хана цунна гIо деш хилар «Пищемаш» завод, ремонтно - механически мастерской, г. Грознера машинашъераш. Цар новкъостал дир технологически оборудованена наладка елгеи предприятена реконструкци елгеи сихдара.

Шалински районе тIехьаюсаш цхьаккха предприяти хила ягIац аьнна хеташ я парте райком, из дара производства чура резерваш хьагучаяхара тIаерзаяьй юххьанцара партийни организацеши коллективаши. ЧIоагIа сагото ейташ да цементни завод дуккхача хана тIехьаюсаш хилар, мехлесхозои гIишлоиматейралийн гIишлоиндустреи комбинатои цхьаццаболча бетташка шоай заданеш кхоачашъелга юкъагIдутташ хилар.

Къамаьл дечо терко тIаоз цхьайолча предприятештеи организацештеи эшача деталашца, оборудованеца, комплектующи изделеца материально-технически снабжени елга во латтилга, цо паччахьалкхен плани социалистически декхараши кхоачашделга юкъадеттилга.

Дош дийца доалача хана къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова.** Партийни организацеша, республика предприятей коллективаша ростовчаний патриотически болам хьаллацара баьча балха анализ йир цо, из пайдане болам дIахо шерра боаржабаро Нохч-ГIалгIай къахьегамхошта доккхий укх юбилейни шерара а ерригача пятилетка а социалистически декхараш сийленца кхоачашдара новкъостал — дергхиларах тешам белар.

Пленумо тIайийцар партийни организацеш, республика берригa къахьегамхой ростовчаний патриотически почин хьинаре хьаллацара, юбилейни шера планаши доккхагIа дола социалистически декхараши кхоачашдара тIаберзабеш бола соцам.

Ден повестка шоллагIча дешах — «КПСС XXV съездо дIа ма-дехкхара комплексни хьисапе хьажара ларда тIа идеологически балха эффективность айяра хьакъехьара областной партийни организаце декхарех «КПСС V пленумо баь соцам кхоачаш мишта бу» хоам бир КПСС обкома секретара **М. О. Бузуртанова.**

Пленумо тIайийцар къахьегамхошта идейно - политически, къахьегама а нравственни а кхетам балара болх дIахо а чIоагIабанза баргбоацилга, КПСС XXV съезда решенеш, идеологически балха парте обкома комплексни план кхоачашъянза яргIоацилга белгалдеш бола соцам.

ЦХЬОАГІО ЙОЛАШ КЪАХЬЕГЕ...

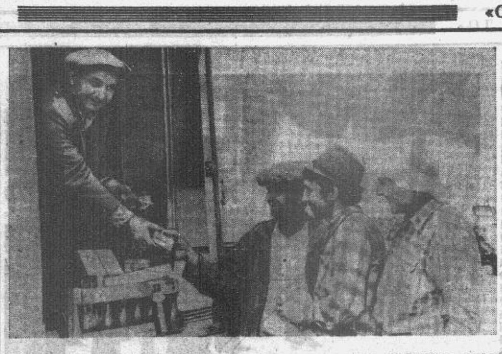
Сийлахь - боккхача Октябра накъаболхаш «Шалинский» совхоза болхлоштa юкъе денгара дента шерагІа яржаш латт социалистически яхь. Майски Пленума решенеша хьинар айдаьча цу боахама кхаш леладераша, хьайбаш леладераша шоаш кхо ца беш къахьег хІанз.

Укх шера 6500 тонн шекара свеклаш, 1715 тонн хьажкІаш, 900 тонн дулхи кхыйола юртбоахама продукци паччахьалкхенга йохка чІоагІо яьй цар.

Шекара свеклаш кхеяра боккха теркам тІабохийт совхозе. Из лоархІаме культура 350 гектара тІа дІайийнай. ДоагІача тайпара Іуьнал деш мерза овлаш кхеду Исаева Хьавас кулгалдеча звенос. Цу звенона тІачІоагІъяьй 56 гектар. ХІанз шекара свеклай кхашка оасар ду. Шоай болх цІена бу Мусостова Шаймане, Инаева Хьийжана, кхычар. Укх юбилейни шера царех хІаране дош деннад хІара гектара тІара 300 центнер свеклаш чуэца, план 200 центнер йолаш.

ТІатеІІа доакъараш Іалашдеш а ба механизатораш. Из бехктокхаме декхар кхоачашдара хьакъоастаяьй къаьстта мехотряд. Болх дикагІа дІагІоргболаш теркам тІабахийтаб укхаза. Йоаржаяьй социалистически яхь.

А. АХМАТОВ.

Кхай тІа къахьегачар йоакхо ю

ДІадоладелар дІайхача ахкан кхашкара балхаш. Уж сихен дикен чакхдахара дош деннача Назрановски совхоз-техникума кхаш леладерашта хІара балха сахьат деза да. Цхьабакъда вахар — вахар ма дий, массагІ хул эшаш, тика тІа вахa везаш! Из моттиг эттача царна чІоагІа накъавоал Наьсарен райпо автолавка лелаер Албогачиев Ахьмад.

Кхаш леладерий аьттув болашагІа йола ха белгал а йий вайя хьаотт из цар даггара дола товараш а дахьаш. МассагІ хул цун дІа-хьа лелача тика чу: барзкъа, кхачан продукташ, дикагІа йола гІаьленаш, шийла хий, дуккха кхыдар.

Дуккхача шерашка торговле болх беш волча Ахьмада дика довз наьха хьашташ. Цо уж кхоачашдарга хьежжа хьахул цун товарооборота план а. ХІаьта из Албогачиева кхоачаш а тІеххкоачаш а ца еш ха нийсъеннаяц.

Кхоана механизаторашта, кхаш леладерашта эшаргдар тахан белгал а дий складе дІачуяла заявка оттаю Ахьмада. ШоллагІча дийнахьа уж продукташ, е барзкъа ше аьнначa хана кхай тІа хьаяхь.

Шийболх цІена а наха товр де гІерташ а лелабарах къахьегамхоша, юрта бахача наха чІоагІа сий ду Ахьмада. Шоай Яндаречa юрта Совета депутаталла хержав цар из. Ахьмада наьха тІа йоалл «Знак Почета» яха орден.

С. АРСАМАКОВ.

СУРТА ТІА: Албогачиев Ахьмад совхоз-техникума механизатораш болча венав.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬИНАР КХО ЦА ДЕШ

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дузача денна къахьегама совгІат кийчдара доккхий социалистически декхараш тІаийцад Вознесенски газобензинови завода болхлоша. Уж толамца кхоачашдара шерра яхь йоаржаяьча цар дикача къахьегама толамашца жоп лу КПСС ЦК майски Пленума решенештен СССР кердача Конституце проектанен. Продукци маьхала

ШОАЙ ДЕША ДАЙ БА

яккхара укх шера хьалхарча ялх бетта план 103,1 процент кхоачаш а яь, планагІа лаьрхІачул совгІа цар маьхала яьккхар 195 эзар сома маьха товарни продукци. Валовии товарнии продукци арахецара ах шера задани 105,3 процент кхоачаш а еш, планал совгІа арахийцай завода коллективо 289 эзар сом мах бола тайптайпара продукци.

Укх юбилейни шера къаьстта дика тоадайд цо ший деррига технико - экономически хьокхамаш а. Къахьегама овсарле лакхъяра ах шера задани 4,5 процент тІеххкоачаш а еш, планал совгІа ара мел хийца продукци еррига хІана яц аьнна цун чотах арахийца я. Заданел совгІа продукци маьхала яккхарах, арахецача продукцега дІабода мах лохбарах, бедал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах дукхьала хьалхарча пхе бетта планал совгІа паччахьалкхенна бань пайда 147 эзар сом да.

Шоай къахьегама толамаш кхы тІа а тоадеш дІадоладаьд завода болхлоша укх юбилейни шера шоллагІа ах шу я. Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалхалатт цига завода партийни организаце секретарь Богданов Александр Михайлович керте латтача компрессорни станце коллективи Баркинхоев Махьмада Башира кулгалдеча комбинировании установка коллективи. Юбилейни шера шоаш тІаийца социалистически декхараш дика тІеххкоачашдеш я заводана чуйоагІа Зураев Туган Харитонович керте латтача Карабулакски производства коллектив а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Наьсаре цхьатаоpa дукха объекташ хьалъеш я Наьсарера «Чечингсельстрой» треста № 432 йола дІа-юха лела механизировании колонна. Цар хьалъяьй гостиница, ресторана, санэпидстанце здането, хьехархошта лаьрхІа бархІ квартира йола цІа. Эггара лоархІаме я хІанз цар «Электроинструмент» завода юхе хьалъеш йола 1176 беро дешаргдола школа. Цар болх мишта бу хьожаш хилар со укх деношка.

Укхаза болх беш ва 70 саг. ХІара участке болх беш я тІахьажара постащ, инженерно-технически болхлой юкъебоагІа комиссеш. Цар чІоагІа новкъостал ду гІишлон-монтажни балхаш дикагІа дара.

Школа хьалъеш йола коллектив шера планагІа 610 эзар сома гІишлон балхаш де дезаш яр. Пхе бетта цар баь болх дІалаьрхІача, из хилар 325 эзар сома. ЦхьоалагІча квартале болх сов дика барах цу коллективо «Чечингсельстрой» гІолла шоллагІа йола моттиг яьккхар. Укх шера цхьоалагІча квартале даьхача къахьегама толамий итогаш йича республикански Сийлен доска тІа яьккхай ПМК-432 коллектив. Из совгІат шоашка кхачарах доккхал деш къахьегаш ба гІишлошъераш. Эггара дикагІа болх беш хьэйоагІа школа хьалъеш йола коллектив. Из объект цар йолаяьй дІадахача шера июль бетта. ХІанз дукхагІа дола балхаш даь даьннад цига.

Къаьстта дика къахьегаш я, социалистически яхье хьалхалатта Богатырева ПаьтІамата кулгалду комплексни бригада. 15 шу даьннад ПаьтІамата гІишлошъеча къахьега.

ГІона йола болхло йолаш болх бе дІайолаялар из эггара хьалха. Денгара-денга Іомайора цо балха говзал. Шийна ца ховр шийца болх беча, балха опыт йолчарга хоатташ, цар болх мишта бу хьожар. Кхо шу даьлча цунах дика опыт а йолаш болхло хилар. Цига смежни профессеш Іомаяьчул тІехьагІа оттайир из бригадана кулгалде. Цун бригада хьайоагІа массаза а шоай сменни нормаш тІеххкоачашъеш. 1970-ча а 1975-ча а шерашка Даьхено белгалбаьккхаб цун къахьегам дезача совгІаташца. Цун бригада иттлагІча пятилетка ударник я. Укхаза ба дика кийнбаь смежни профессех бола гІишлошъераш: плиточникаш-облицовщикаш, штукатураш-малярраш, асфальтировщикаш, каменщикаш.

Каст-каста моттигаш нийслу бригадера болхло цамогаш хинна балха ара ца воалаш. Цун норма ца еш цІаккха а дІабахабац бригадера болхлой. Къаьстта дика новкъостал ду цу деношка бригадира, цудухьа «цаІ массанена тІехьа, массава а цхьаннена тІехьа» яха девиз цу бригаде йизза кхоачашъеш я. Бригадира ПаьтІамата хов моллагІа операци е цул совгІа из кховаю хІара болхлочо мишта болх бу хьажа, царна хьехар де.

— Шийтта кхалсаг я са бригаде болх беш, — йоах бригадира. — Къаьстта дика болх бу Арсельгова Казбана, Арсельгова ПаьтІамата. Ильясова Рукъета. Смежни профессеш дика Іомаяьй Буражева Зинаси Мержоева Маремеи. ХІара сменагІа цар массане а шоай сменни нормаш 130—140 процент кхоачашъю. Цар бригадо пхе бетта баь болх нормал 35 процент совгІа хилар. Цул совгІа цар баь болх цхьаккха тайпа брак йоацаш хул.

16 шу даьннад бригадира Албогачиев Іумара гІишлошъеча болх бу а. Цун бригаде 22 саг ва. «Коммунистически къахьегама ударник» «Социалистически яхье котбаьннараш» яха цІераш лелаеш я из бригада. Дика болх беш ба укхаза пхелагІа разряд йола Камурзоева Пана, йиълагІа разряд йола Торшхоева Дибахан, Аушева Райсхан, кхыбараш. Дийнахьа 2,5 куб м. кирпишк йотта мара ца езача, цар из цифра 3—3,5 куб. метр дІаккховаю. Юкъера дІалаьрхІача шера шоай бе безаш бола болх уж пхе бетта 142 процента баь баьннаб.

Цул совгІа ПМК къахьегаш йолча кхыча бригадашта къона кадраш кийчъю цхьоале а хинна дІаэттай цар бригада. Укх пхе бетта цар кийчваьв 15 гІишлошъер.

Шоайла социалистически яхье яьннай Богатырева ПаьтІаматеи Албогачиев Іумарен кулгалду бригадаш ХІара пхи ди массаза доал болх баь баьлча вІашагІкхет уж коллективаш шоаш баьча балхага хьажа. Цига хул ПМК-ра керттера специалисташ а. Массанена хозаш дІаоал кхоачамбоацараш. Цхьабакъда, хІанз хьалхара моттиг я Албогачиев Іумара бригадага. Из хьаяккха гІерташ къахьегаш я Богатырева ПаьтІамата бригада.

— Тха коллективо, берригаз советски наха санна,—йоах участка прораба Евлоев Амерхана, — дег тІара къобалъяь тІаийцар укх шера хиннача КПСС ЦК майски Пленума решенеш, кердача Конституце проект. Цу боккха исторически лоархІам болча документаша цІаккха ца хиннача тайпара доккхий чоалхане декхараш хьалхашка оттаду дерригача халкъа, хІара сага. Дика хет тхона вай парте гІишлошъерий производствана лерригІен хадданзен интенсификаци яра, цун материально-технически база чІоагІъяра белгалду гІулаккхаш.

Тхоай торонашка хьежжа, укх юбилейни шера доккхагІа дола социалистически декхараш тІаийцад тха коллективо. Оаха дош делар дешара шу доладалале керда школа хьалъяьяккха. Йиъ корпуса екъаснна хургья из. Кхаь корпуса штукатурка яь, сантехнически канализацен оборудовании оттаяь, электрооборудовании йилла даьннад тхо. Укх деношка чакхдаргда уж балхаш йиълагІча корпусе а. ХІанз йовхал тергйоля линии водопроводи йилла а даьнна из керттерча трубопроводах дІатехачен тхов тІабиллачен даьннад тхо.

Дешархошта лаьрхІа йола из гІишло ма-хулла сихагІа хьалъяьяккхара уйла тІаьхийта, дерригa низаш оарцагІдаьха гІишлошъераша къахьеге а, цар бехкагІа доаца кхоачамбоацараш нийслу. ГІишлошъерашта шоай дош кхоачашдара цІенхаштта дукхьаленаш уттаю автокран, грейдер, бульдозер ца хиларо. Йолаш йола механизмаш тишъеннай. Царех цхьа оатхал ехача Грозне механизаце управлене ваха везача отт. Из бахьан долаш зехьа дукха ха йов. ХІанз а йоацаш я гІишлошъерашта керамзит. Из ца хиларах тхов тиллара болх дІаболабе йиш йоацаш багІа уж. Цул совгІа «Чечингсельстрой» тресто ханнахьа хьакхахьийтац кирпишк.

Цу дерригача кхоачамбоацараша тІехьатетт цар болх. Уж дІадахара трестен механизаце управленен кулгалхоша де дезар дергхиларга сатувсаш ба гІишлонхой.

А. САГОВ, тха соб. корр.

КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕША — ОКТЯБРА ЦІЕЙНА

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара кийчо еш, хьинар айденна тІатеІІа къахьегаш ба республика къахьегамхой. Цу юбилейна хетабаь арабаьннача КПСС ЦК соцамо дог айдаьд республика культура учреждеией болхлой а.

Иштта республика районашка чакхийннай Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцена хетаяь мероприятеш кийчъяра а чакхъяхара а йола семинараш, совещанеш. Республика культучрежденешка массанахьа Сийлахь - боккхача Октябра хетаяь гойтара агитаци кийчъяьй, производственни участкашка, клубашка чакхдаьхад «ДоттагІален къахьегамен цІей», тІема ветеранашцара вІашагІкхетараш, «Ленино саттийса йола Россе», «ДоттагІленца низ болаш да вай» яха тематически сайренаш, иштта кхыйола мероприятеш.

Республика къахьегамхошта гІулакх деш хул агитационно-художественни бригадаш, дІаюха лела автоклубаш, библиотекаш.

Юртарча районашка идейно-политически культурно-массови болх беш яр шиъ республикански агитпоезд. Къахьегамхошта 152 декци йийшар, беседаш йир, итт эзар совгІча сага 95 концерт делар профессиональни артисташа.

Сийлахь - боккхача Октябра юбилейна накъаболхаш республика библиотекараша шерра пропаганда ю КПСС XXV-ча съезда материалаштеи советски паччахьалкхен вахаре КПСС кулгалдараи лостам теларан лоархІамах, советски вахара хьисапах, СССР Конституце проекта хьакъехьа йолча литературанеи.

Централизаци яьча Гудермесски, Шелковски, Сунженски районий библиотекашка (директораш Н. А. Прошина, Л. П. Хлебникова, Р. И. Модебадзе), республика кхыйолча библиотекашка кийчъяьй книжкай выставкаш, беседаш, литература обзораш, литературни сайренаш, вІашагІкхетараш чакхдаьхад «В. И. Ленин Октябра баьчча», «Даимана деттаЛургда революце кер чу Ленина дог», «Парте планашца толамашкара толамашка», «Кагирхошта Ленина даь васкеташ», «СССР гражданий бокъонехи декхарехи» — иштта я чакхъяьхача книжкаш дешарий конференцей темаш.

Надтеречни районе Лакхера Наур яхача юртарча библиотеке юрта боахайа болхлошта лаьрхІа хилар КПСС XXV-ча съезда материалашка гІолла «Эффективностен дикален пятилетка» темах йола Іилманпрактически конференци.

«Октябра наькъагІа» цІи йолча Ерригсоюзни дешарий конференце республика библиотекаша дакъа лацаро торо лу КПСС XXV-ча съездо дІа ма-деххара къахьегамхой коммунистически кхетам лакхбе. Библиотекашка Октябра гІулакх бахьанце вахар дІаденнарий сийдеш юбилейни массови мероприятеш дІахьу. Иштта, масала, Малгобекски района СоагІапчерча (заведующи Л. Коригова), Назрановски района Долакх - Юртарча (зав. Ф. Долгиева). Грозненски, Наурски районашка чакхдаьлар дагахьара журналаш, сайренаш - портреташ, къаьнача большевикий, граждански Сийлахь - боккхача Дай-мехкен тІемий, революце ветераний, къахьегама турпалий сийдара сайренаш.

Республике торжественно дІахьу РСФСР автономни республикай денош. Библиотекаша пропаганда ю автономни республикай вахараи къахьегама гІулакхаштеи, йовзийт цар дегІаена культуреи литературеи. «Са Бурятия», «Беза мохк, Дагестан», «Эльбруса кІала улла республика», «Калмыки — тоабенна, шаьрача ареиий мохк», иштта кхыйолча темай книжкай выставкаша, беседаша, обзораша дешараштта йовзийт автономни республикаш.

Октябра 60 шу дизара сийна дукха болх чакхбоаккх краеведчески изобразительни искусствайи музеяша. Уж да граждански тІема ветеранашцара вІашагІкхетараш «Ленини вай мохк», «Съездагара съездага», «Цу деной сийле йовргъяц», «Ленини историко-революционни тематикен советски художникий кхолламе», «РСФСР автономни республикай художникий кхоллам», иштта кхыйолча а темаех Грознерча промышленни предприятешка, дешара заведенешка, болхлой общежитешка, тІема доакъошка еш лекцеш.

Республика районашка музеяша Октябра 60 шу дизара хетаяь дІа-юха кхухьа ткъо выставка кийчъяьй.

Республика культура учрежденеш Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара кийчо еш, Коммунистически парте кулгал а деш Советий мехко баь никъ, Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце исторически лоархІам ма-хулла кІоаргагІа хьа а хьокхаш цу дезача цІейна даха доагІача тайпара накъадахара къахьегаш я.

Л. ЗЕЛИНСКАЯ, Нохч-ГІалгІай АССР культура министерства культпросветотдела йоккхагІйола инспектор.

Калейдоскоп

БАРРИ ЗАБАСТОВКА ЕРГЙОЛАШ ДАЦ

Холлабруннерча австрийски фермера Франц Хайденрайха мах а телаш шин сагага байта беза болх мах а ца луш кхоачашбайталга вІаштІехьдаьннад. ХІанз ах шерал совгІа ха я цун ферме котамашта даа хІама тассара а, хий малийтара а, баьцага уж арахьа йоажаяра декхараш кхоачашдеш... Барри яха жІали да.

КІоригашта яа хІама тасса а, уж араяха а, сарахьа уж чуйохха а Барри Іомаде дукха хало е езанзар. Яа хІама тасса езача хана гургал тох, тІаккха Барре ший тІод тІатоІаду рычага, нийлгашка Іочуйода кІоригашта кийчъяь яа хІама, хІаьта цхьаькха рычаг тоІайича — кадилгашка дотт кІоригашта мала хий...

КІоригаш дика дІаІемай шоай биъ кога тІарча «Іуьца», цо царна «доал» дарал совгІа, ков а лораду лоалахарча хьунагІара котама дулхага дог этта тІагІертача «хьаьшех».

Бакъда, бетта цхьа-м Барри шийна Іаламо енна оамал хойолийтаи да. Хайденрайха кІоригех цхьаьнца тоьаш хилац. Из цо дойя а, Баррен из могийт, хІана аьлча маьхаш дезденнад аьнна алапи тІатоха сона, яхаш ший бокъо яккха гІерташ забастовка ергйоаца болхло маьхе лоархІ боахама дас.

(АПН).

ГЕТТАРА А БАЬДЕЧА ГІОЛЛА

Меце (Франци) цхьа тамашийна йихьача ювелирни тика дикка халача оттайир моттигера полици. Къу баьдеча бийсана чоалханерча маршрутагІа массехк цІен бадагІа гІолла, ха деча гІирсех лора а луш, вІалла а хьадоахалургдий - хьогІ аьнна доло чІегаш хьа а даьха тика чуваьннав. Тика чу баьдеча гІолла хьувза вийзав цун, хІана аьлча зІамига а сердал яьлча фотоэлектрически «хьаьоша» шоай болх бергболаш хиннаб. Ше кІезиг-дукха а дегабуам беш хиларах полице лаьцар Жиля Фабри яха цхьа саг. Полицейскеш цепбоахаш дар селла аьттув боалаш къоал лаь саг... бІаргаш дайна хилар.

(АПН).

ДЕРРИГА А, АХЧА МЕЛ ДОАККХАР...

Ший тайпа у кхийттад американски городашта а царна уллуврча моттигашта а. Нах чубаха цІа дохкаш хилча из дІадохкачо ший берригa низ тІабахийте цу цІенах хьаяккха тарлуш мел йола хІама хьайоакх. Йовзаш я цІеноні дехка дІаболхараша пенах теха доалла каьхаташ (обойш), тховнех, пенех йоахка лепкаш, бешара гаьнаш хьа а йоахаш дІакхихьа моттигаш, кхыметтел газонаш дІакхахьа а гІийртаб.

ТІех хилча а ах шу хьалхагІа ах доллар мара мах ца хиина включатель хьайоаккхаш воаллача америкаица хов, керда ваха хайнача ди тІехьа лакхлуш болча биззача маьхах ийца ший из оттае езилга, хІана аьлча США-ра инфляци цхьан сахьата а соцаш яц.

(АПН).

«РАЙСКИ МИІННГЕ» ЮВЛА ТОПАШ

Хьалъэтта латташ листа хьу, кІай кІир а теха чура дІахьежача гуш лоаман бердаши кІал Ін латта гаьнаши йолаш дагІа цІенолгаш, кхашка болх а баь лаьггІача боларагІа цІавоагІа саг... Из гуш дола деррига а сурт цІаьхха хІалакхул: хьахоз яьнна топ. Саг вож, кхы хьал а гІоттаргвоацаш. Цунна цхьаькха зулам ІотІакхет Калабри яхача итальянски провинце «Зулама эккхам» оалаш йолча статистически сводкаш тІа.

Итале правительства даннеегІа укх тІеххьарча шин шера Калибре 250-нел совгІа саг вийнав. Цул совгІа дІадахача шера укхазара удабеш дІаккхийлаб 200-нел тІех саг, царех дуккха а бараш де доацаш байна дІа а баьннаб.

(АПН).

Доазол дехьара

11 ИЮЛЬ—МОНГОЛЕ ХАЛКЪА РЕВОЛЮЦИ КОТЪЯЬННА ДИ

БІАЬШЕРЕНАШТА ТІЕХ БАЬККХА ГІА

11 июле монгольски халкъо дезду халкъа революце Ди. В. И. Ленина, Октябра хьийхача наькъа тІа Советски Россе лер тІа а яьнна, МНРП кулгалца капиталистически формаци юкъе а юташ, феодализмагара социализмага Іалаьмате боккха гІа баьккхаб республико 56 шера, политически тІехьайисаргара дунен тІа латтача гІулакхашта юкъе доккха дакъа лацарга а кхоачаш. «БІаь шерашта тІех гІа баьккхар» — иштта оал хІанз дерригача дунено Монгольски Халкъа Республиках.

Улан - Баторерча укх корреспонденце тІа дуаи Монголе керда вахар кхоллаш къахьегача гІишлонхой толамех, вай мехкашта юкъерча цхьана леладеча гІулакхех боалача пайдах.

Хьайбаш леладераша тешал ду: Дархана гонахьа хІанз тувлавала йиш яц. Хьо гувна тІа воале цу сахьате хьа бІарг тІаотт Дарханскй ТЭЦ-а турбана: из къайлаккха магац кхыметтале гувний бовхьашта а. Дарханскй ТЭЦ цІи хеза я: МНР-е йоккхалга диллача, шоллагІа йолча промышленни центра из ца хилча болх бе торо йоаца, сердала а йІовхала а духьале йоаца генератор, монгольски энергетика флагман я из.

Флагман хиларах тарра ТЭЦ-о Іалащду энергетика деррига хьалаш. Лайха я станце балха ритм: ах шера йола балха план ханал ах бутт хьалха кхоачашъяьй цо. Цо еннай (Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара тІаийца хинна лакхара декхараш нийса кхоачаш а деш) 100 миллион гаргга киловатт - сахьат электрически 190 триллион калорий йІовхален энерги.

ТЭЦ директора С. Аюрседа дари ду: уж хьокхамаш шийна алхха къахьегама толамий тешал дац яхаш. Из уйлаш яйта гІулакх да. Да а да из иштта: хІанз а дийна ба даьтаца йоагаеча буслеторгашца е юрта «корах» чуухача бетта сердалца сайренаш дІакхихьа нах. ХІанз электричество тела линеш, электролампаш — монгольски лаьттара бакъдар. Сага-сих электроэнерги яккхара МНР хьалхаьйнай тахан Инди, Пакистан, Индонези, Турци, Афганистан, Иран санна долча мехкашта. Ерригаш дІалаьрхІача станцей низ — 170 эзар киловатт. Алхха цхьан, дунен пролетарната баьчча В. И. Ленина цІи лелаеча, Дарханскй ТЭЦ-о укх шера йоаккхаргья 197 миллион киловатт-сахьат энерги — 1940 шера ерригача Монголе йоаккхаш хиначул вурийттазза дукхагІа.

Из сердал къаьнарча монголий мехка ера Къилбаседера— Октябра Даьхенера. Улан-Баторе, Чойбалсане, Сухэ-Баторе, итташ йолча сомонашка — массанахьа Советий Мехко новкъостал дир Ильича лампаш сага. КховзткъалагІча шерашка сиха дегІаха йолаелар промышленность. Пролетарски интернационализма принципаш хьаллацара, вошала ларда тІа Советски Союзо Дархане бахийтар специалисташ, дІаяхьийтар гІишлон материалаш, оборудовании. 1966 шера январь Монголена «Ціе» ха хилар: болх бе йолаелар (100 эзар киловатт низ бола) мехка йоккхагІа йола йІовхала электростанци. Цо дикка тоадир республика лоархІамерча зонана, Дархано - Селенгински экономически района электроэнерги лоаттаелга, вахар делар итташ йолча промышленни предприятешта, сердал а йІовхал а елар нах бахача цІеношта, школашта, техникумашта, кхоначa города профтехучилищашта.

Дарханера кхыйола промышленни объекташ санна ТЭЦ а городал гаьнна арахьа хьалъяьй. Производственни нах бахачен зонашта юкъерча гувнаша Дархана фе бассейна зе дайтац, улицаш баьццара я, фо цІена да. Боккъонцахьа социалистически город я из!..

Станце дега курал — цун къахьегама коллектив. ТЭЦ дирекцеи парткомои шоай берригa низ тІаухийт лакха квалификаци йола кадраш хьалкхеяра советски опытах пайда эцара. Масала, хьаэцар вай котельни цеха слесарь Т. Цэгмид. Хьайбаш леладечун — арата воІ, цо чакхъяьккхай итт класс, ПТУ, ший говзалах болх баьб Сухэ-Баторе. Дарханахи ялх социалистически мехка гІонца хьал а яь МНР йоккхагІа йола ТЭЦ болх бе йолаялитарахи шийна хезача дукха уйла ца еш вера из вежарий городе. Цу сахьате, цо ше маллара из кхаьчар «профессиональни говзала университете». Массаза а йоакхо е волавелар багшешта — советски хьехархошта тара хила гІерташ, цар болх хьаІомабеш, царца чам эцаш, кердадараш довзаш. Тахан Т. Цэгмид МНРП XVII съезда делегат, Полярни седкъаи Къахьегама цІеча байракхен ордений кавалер ва, цо ше Іоаяь опыт камаьрцІалца дІател кагирхошта.

Иштта ба кхыболa хьехамчаш а — турбинни цеха слесарь Лажав, электромонтер Доржху, слесарь Дуламжаев, инженер - электрик (из ва самбо дунен чемпион а) Пуцшаг. Толамаша шоаш тешал ду пайдан: станце болх берех 80 процент кагирхой бале а хІара болхлочун разряд йиъиел лохегІа яц. МНРП XVII съездо чІоагІъяьча, МНР дегІаяра социально - экономически программа тІа белгалдаьккхад ялхлагІча пятилетке (1976 — 1980 шш.) энергетика дегІаяр дІахо сихде дезилга. Таханара Монголена электрификаци елга керда электростанцеш хьалъярцеи болх берий низ алсамбаккхарцеи чакхдаьккха Іеш дац. ДІадаха шу чакхдоаллаш вІашагІтехай Советски Союзен Монголен энергосистемаш — йиллай Гусиноозерск—Дархан — Эрдэнэт яха лакхавольтни электропередача. СССР - ера энерги хьааха ро торо хулийтаргъя Советски Союза а иштта республика, мехка кхоалагІа дакъа нах бахача лоархІамерча районашта а лаьрхІа продукци арахецача. Азе йоккхагІа йола «Эрдэнэт» яхача горнообогатительни комбината болх вІаштІехьбаккха. Монголера электроэнерги яккхар 1980 шера 1450 миллион киловат - сахьатага дІаккхоачаш дегІадоагІаргда, вешта аьлча хІара сага-сих 52,2 процента алсам а йоалаш.

Дарханскй ТЭЦ-е чуводача дагІа В. И. Ленина памятник — иразага, прогрессага бода тешшаме бола цхьа никъ монгольски халкъа сийрдабаьккхача Ильича доккха баркал оалаш дола тешал.

А. ШАПОВАЛОВА, ТАСС корреспондент
Улан-Батор

ХУВЦАЕННА САВАННА

11 июле кхо шу доал СССР-ан Самолийски Демократически Республикан юкъерча доттагІалахи цхьана балхаш дарахи долча Договора (1974 ш.) кулгаш яздаь.

Фаноле яхача поселка цІи хІанз а тІехьа йолаш яц Самолийски Демократически Республика цхьаккхе карта тІа. Дале а из поселок алхха Самоле йовзаш Іац. Арменеи Украинеи, РСФСР-еи Туркменеи бахаш а болх беш а ба Джуба яхача хи тІа Самолийски энергетика юхьиг. Советски Союза технически гІонца хьалъяь — Фанолера гидрокомплекс еча дакъа лаьцараш.

Кхаь сахьатал кІезигагІа йолча хана самолетаца Самоле столицера Фаноле кхача йиш я, бакъда, цу юкъа шозза экватор хоадае езаш хул. ХьалхагІа самолетаца къилбаседа полушарера къулбехьен полушарерча Кисмайо яхача городе кхоач, тІаккха машинаца юха а къилбаседерчун тІа. Эггара хьалха цу маршрутагІа водаш вар соп Кисмайо а Фанола а юкъерча 120 километр гаьна йолча, дукха боккха боаца кІай бІоагІа багІача, экватора лини лоархІача моттига гІа тІехбаккхара — иштта я традици.

Джелибе — гидрокомплекса гІишлон база центре тхо кхаьчар делкъа хана, лаьтта дукха ца хьесташ, сигала юкъе сецача маьлха зІанараша из доагадеча хана. Со укхаза хиннав хІанзчул ши шу хьалха, бакъда, цу юкъа дукха Іоихал Джуба хий. Город, вешта аьлча цун йистош, гонахье йовзаргйоацаш хувцаеннай. Укхаза дегІаенай ши фусам йола цІенош, клуб, столови, центральни администраце здани йола хІанзарча хьисапера гІишлонхой поселок. Юстаро гуш я цементни завода, ремонтни мастерской, дизельни электростанце, кхыча объектий керда корпусаш. Керттера дар да города хьатІакхоачаш хиннача баскалешта (иштта оал укхаза саваннех) когаметта хиш дехкача сангараша урагІен пхорагІен хедадаь хьажкІаш, хлопчатник, дуга, кунжут тІайола кхаш хилар. Хьалха лорадеш укх метте леладаьча пиллаша, домаша, акха хьакхарчаша, маймалаш-м дувца а дезац, бартагІа хьалац шоай кара хинна лаьтташ. Наькъа доагІаш тхона ма-дувцара, укх деношка гІишлонхой поселке хьоашалгІа даьхка хиннад дукха пиллаш.

Из «визит» бийсана яьй цар, из бахьан долаш доккхий зенаш даьд дІаегІача гаьнашта, къаьстта хІамаш дІайийнача моттигерча бешамашта. ХІаьта эрий дада лаьтташ оахаш хиннача трактористий шоай машинашца дуккхаза кІалхарбувла бийзаб таташа корзагІдаьхача цІаьхха тІалетача ломех удаш. Боккхийча наха хІанз нормал тІехдаьннад из гІулакх яхаш дувце а Африка ший экзотика йоацаш мишта хургья.

Фаноле проект кхоачашъеча къахьегача советски специалистий кабинете тхо тІанйцар из боккха боахам лелабеча цхьан шеран ах шеран кулгалдеча Азиаян Камо Арутюновича. Афганистане болх баь а Армене кхо объект хьалъеча къахьийга а йоккха опыт йолаш ва из. ГидрогІишлонаш хьалъяра говзал чІоагІа езаенна, из дика йовзаш, Фанолерча наха лоархІаши сийдеши ва из саг.

Проекта генеральни директора Бассей Хьасана тхо цу сахьате дех Джелиба 35 километр гаьна йолча гІишлонга хьажа.

Къамаьл, цхьан дешаца аьлча, Фанолех лаьца хул. СССР-ан Самоленеи юкъера цхьана балхаш дара барт хилар 1971 шера ноябре, хІаьта 1974 шера январе болх дІаболабир мехка къулбехьен суртсибат хувцаргдолча мехка эггара йоккхагІа йолча Самолерча гІишлон тІа. Гидроэлектростанце низ 5 эзар киловаттага дІаккхоач — Самоле хьалашка кІезига бац из.

Фаноле проекто, плотина хьадарал совгІа чулоац хьалхарча юхьитах 8 эзар гектарани дІахо йодача хана 40—45 эзар гектарани докъоденна уллача лаьттана хий дилла торо хулийтаргйола 52 километр дІаьха канал доаккхилга.

Эггара тІехьа дІакхаьчар тхо гІишло хьалъеча. Хетаргахьа, Самоле цхьанна метте яйнаяц сона укхаза санна дукха гулъенна боккха низ бола бульдозераш, скрепераш, экскавтораш. Массехк минута массаза йоал укхаза хьаух цементах, жагІах, аьшка конструкцех етта самосвалаш, «МАЗаш», «КрАЗаш». Уж лелаераш ба гІишлош еча вІашагІъехкача курсашка дийша баьнна, хьалха бахаш цхьа моттиг ца хинна кочевникаш, ахархой. Гидрокомплекс хьалъеча болх беча 1300 самолийски болхлочох 350 саг укхаза бетонщика, сварщика, каменщика, электрика говзал Іомаяьва. ХІанз механизаторий курсаш чакхйоахаш я алхлагІа йола группа. Цу юкъе я массехк йоІ. Из да къорача баскале, дуккхача бІаьшерашка кхалнаьха бокъо ца хилара зьна Іадаташи традицеши хиннача моттиге.

Самолийски а советски а болхлоша доккхалдер да баскалегара хьа а доахаш карадерзаду Фаноле лаьтташ. ХІанз гаьнаш тІера дІа а йоахаш, оаха а оахаш, хиш а дехкаш карадерзадаьд цІаккха а Самоле ца хиннача тайпара хьувкъам бенна, масала, хІара гектара тІара хьажкІаш — 25 центнер, бІаьха хьоаса бола боамби — 35 центнер, дуга — 25 центнер чуэца торо енна, 2 эзар гектар эрий илла лаьтта. Массаза а хий дехке пу лаьттара чуэца йиш я кхм а лакхара хьувкъам.

Гарггарча хана Джуба яхача хина йисте вІашагІйолла дерхІ бедал цкъара чакхйоаккхаргйола промышленни предприятеш чуйоагІа йоккха ши госхоз.

Ший лоархІамга диллача, йоах Бассей Хьасана, Самоля экономически дегІаяра. 1980 шера юртбоахама продукташца мохк Іалашбара партен правительстван программаш кхоачашъяра керттера моттиг дІалоацаш я Фаноле. Советски а самолийски а болхлоша шоаш ца кхобеш къахьегар бахьан долаш, бІаргашта гуш кхоллаш да самолийски юрта кочевникий, ахархой вахар, цар психологи. Тха мехка, белгалдоах цо, Фанолех доттагІален гІишло оал.

Ю. ПИЧУГИН, ТАСС-корреспондент.

Шоаттден оагIув

ВАЙ ЗАМАНХОЕХ

(«ДИЛЛА А ХАЛО ЛОВШ ВОЛА САГ» ЯХАЧА А. МАЛЬСАГОВА РОМАНАХ).

Критикеи библиографии

Ткъаь иттнел совгIа шу да Мальсагов Шимоахий Ахьмад журналиста болх беш хьавоагIа, хIаьта таханалца цо баьча шу лоархIамеча балхах цун боккха аьттув а баьннаб.

Укх тIеххьарча шерашка гIалгIай советски литература тIаIадоаладара вай йоазонхоша даькъа толамаш дикка лоархIаме дале а, тахан а тIехь вай белгал ца дича далац, вай литературе болхлой класса вахар а цун хьаьнала къахьегам а хьахьокхара произведенеш геттара кIезига йолга. ХIаьта Мальсагов Ахьмада Москве араяьннача «Дилла а хало ловш вола саг» яхача кердача романа мах къоастабеш эггара хьалхарча даькъе белгалдаккханза дарг-дац цун керттера чулоацам Наьсарен районе йиллача йоккхача электронинструментий заводерча болхлой вахар хьахьокхар долга. Ала деза, автор ший кердача романа материал гулъе 7—8 шу хьалха денз волавенна хиннилга. Из массайттазза венна ха йоаккхаш хиннав цу заводе. Цига болх беш болча наьха вахар а гIулакхаш а довзара тоъал дукха къахьийгад. Иштта тIатеIIа къахьегарах цун вIаштIехьдаьннад Наьсарен районе хьахулаш латтача болхлой классах эггара хьалхара дола роман язде. Говзаме сюжет а композици а юкъайоалаярца цо вайна дувц из завод Iойилла йолаелча, денз бокъонца хинна долча лоархIамерча хIамаех.

Ший кердача романаца йоазонхочо вай замаи а заманхой а сурт-сибат мел кIоарга хьахьекхал теххача, вайна гучадоал цун произведенена юкъе бIаьнпега кхаччал турпал волга. ХIаьта царех хIаране вахара никъ а цар вахарца лоацаш дола дакъа а дика гучадаккха вIаштIехьдаьннад автора.

Духхьал романа юкъе автора вайна бовзийташ бола турпалхой завода къона болхлой ба: профессионально - технически училище чакхъяьккхачул тIехьагIа завода ремонтно-механически цехе болх беш вола гIалгIай зIамига саг Асланов Шамо, цун новкъостий Алим-Горан Мутии. ХIаьта уж вайна дикагIа а кIоаргагIа а бовзийтара духьа авторо хьохьокх цар беш болча лоархIамеча балхал совгIа общественни вахаре лоацаш дола дакъа а. Иштта автора ший произведенена говза юкъебоалабу царца цхьана болх беш бола тайп-тайпарча хинар кхыбола нах а: слесараш-сборщикаш, термисташ, токараш, фрезеровщикаш, инженераш, дукха а кхыбараш.

ХIаьта цар массане дикка говзаме дола сурт-сибаташ дахкарца автора белгалъяьй вай замах а нийслу тайп-тайпарча наьха типически я ала мегаргдола оагIонаш-дикаяраш а воярaш а. Романа тIа мел вувцаш вола саг вай заманхо вале а, йоазонхочо къаьгга хьагойт вайна юкъе а наггахьа тайп-тайпара оамалаш йолаш бола нах нийслулга, хIана аьлча тайп-тайпара ба наьха сакхетам а. Цул совгIа, цхьабараш из кердача вахарца ниисса хилийтара вIалла тIера а бац.

Иштта дикка лакхарча говзалца а бокъонца цар юхь-сибат довзийташ а автора вайна хьабовзийтачарех ба цхьан юкъах завода комендант хинна вола Джамбот а, зикараш дахарах «радист» аьнна цIи дIаяха вола юртара къоано Бунхо а, кхыбараш а. Цхьанна хIамах а ца къахкаш, обществана беш пайда а боацаш, дилла а шоай оагIорахьа увзачарех дувцаш шоашта болча пайдах мара уж дог лазаш боацилга гучадоаккх авторо. Шоаш къона бале а, духхьал шоашта доагIаш дола алапийн шоай цIен тIара гIулакхаши мара дагадоагIаш боацарех ба завода технически отдела контролер вола Замир а, завода ларека чу латта Анзор а, самосвала шофер вола Юсуп а. Йоккха балха говзал йолаш ше вале а, ше беш бола болх дика бой а, кхы нахага юхахьожаргвоацачарех ва токарь вола Гиха а.

ХIаьта къаьстта дика аьттув баьннаб автора вай лакхе бийцачарех боапача, бокъонца шоай завода балхах дог а лазаш, цун сий лакха лоаттаде гIертача наьха сурт-сибаташ гойта а.

Къаьстта боккха лоархIам болаш да автора из завод Iойиллача денз цига хьаьнала болх беш волча, лакха говзал йолча эрсечун токара Ивана Дмитриевича сурт-сибат диллар. Из завод Iоюллача хана из вайта хиннав Наьсаре командировке, хIаьта а юха ца водаш цу заводе болх бе Iийнав из. Цул совгIа, дилла а ший йоккха профессиональни говзал нахах лечкъа ца еш, из кхычарга я шерра дIайовзийта гIерт из. Цун дега йовхало тIаьаз цунна дукха я кагий нах. Къаьстта из за Асланов Шамо санна мел болча къоначa завода болхлой вокхагIвола новкъост а хьехамча а.

ХIаьта къаьстта вай дега тоам хулаш гIулакх да авторо керда вахар чIоагIдеча юкъе вай замах болча вайнаьха кхалнаха а доккха дакъа лоацаш хилар хьахьокхар. Йоазонхочо дикка говза даькхад гIалгIай мехкарий а кхалнах а болча Кайпай, Губате, Буккий, Лоле, Маржана сурт-сибаташ.

Вай лакхе ма-аллара, авторо ший романа тIа бувцараш керттерча даькъе вай заманхой бале а, цунна дика вIаштIехьдаьннад вай таханара иразе зама оттийтар духьа вай даьша а даь-даьша а мел йоккха хало лайний хьахьокха а. Из бахьан долаш вайна дика холуш да цу произведенена юкъе (дукхагIча даькъе уж шоайла вIаши ювзаенна яле а!) ши сюжетни лини йолга. Царех цаI Асланов Шамой даь-да волча Марзбика вахарца ювзаенна я. Цу тайпара ший произведенена юкъе вай селханар ди таханарчуница вIаши дувзарца автора дикка говзаме гучадаьккхад вай къонача тIехьено тахан дIахьор вай мехка бахача а дик-дикагIа болча а наьха революционни традицеш йолга.

Романа шоллагIа йолча сюжетни линеи дувзаденна да авторо Серго Орджоникидзеи Яндиев ЗаIамеи, хIаьта Къилбаседа Кавказе граждански тIом латтача хана царца цхьана дакъа лоацаш хиннача кхы а дукхача наьха а сурт-сибаташ гойтар. Хетарах, царех эггара лоархIамегIчарех хIана дац аьнна да романа тIа авторо дилла вай лакхе хьоахаваьча Асланов Шамой даь-да волча Марзбика сурт-сибат. Къаьстта хоза а безаме а дувц авторо цу къоапочох «лаьца. Къилбаседа Кавказа граждански тIом лаьттача хана Яндиев ЗаIамий отрядащара цIе партизан хиннача цо казакий станицера йодаь йолаь хиннай шийна езаенна эрсий йоI Матрена Грищенцева. ХIаьта из дов дIа а даьккха хьоалчагIа деча хана Серго Орджоникидзе царцига хьоашалгIа вена хиннав. Кастта цо вайнаьха мотт Iомабарах Марзбика доаладаьча нускалах Маржан аьнна цIи тилла хинней. ХIаьта хIанз а тIехь чIоагIа гаргалол лелаю воккхача саго ший устцIаьшца — каст-кастта царцига хьоашалгIа вода.

Ала доагIа, нах дукха безаш а, уж дикагIа хилар ловш а, йоккха интернациональни пафос йолаш а яздаьд авторо ший керда роман. ХIаьта цо цунна юкъейоалаяь керттера уйла къоастаеш хилча балгаде деза, авторо хозахета тиллаяц ший романах «Дилла а хало ловш вола саг» аьнна цIи. Хетарах, цунца авторо белгалйоаккхаш яр укх тайпара уйла я: «Хала да визза саг а вай заманхо а хила, дилла халонна а харцонна а духьала отта кийча хила веза из, моллагIча ханара из вале а, шийгара дикадар, эздийдар мара гучадалийта йиш яц цунна». Иштта цу тайпара нах ба романа керттера турпалхо волаш чакхвоала Асланов Марзбика виIий воI Шамо а цун новкъостий а — Алим-Гора, Мути, Кайпа, Башио, Инал, иштта кхыбараш а.

Лоацца аьлча, автора дикка лакхарча говзалца гойтад цу дуккхача наьха гIулакхаш а оамалаш а, хIаьта из бахьан долаш цунна дика вIаштIехьдаьннад вай заман дик-дикагIа болча кагийча наьха типически я ала йоагIаш йола оагIонаш гучаяха. Цудухьа вай теша йиш я из роман шийна дикка пайда а боалаш моллагIча саго а дешархиларах. Къаьстта из боккхача пайдане хургда вайна тIехьа тIайоагIаш йола тIехье ниисача коммунистически хьисапе кхеяра, хIана аьлча саг моллагIча ханара вар аьнна цунна цу тIара корайэагIаргья бокъонца вай заман дог-уйла долча кагийча наьха вахарах а лерарах а йола уйлаш.

Або МАЛЬСАГОВ.

Керда стихаш

Хь. ОСМИЕВ.

Хоастам хилба Малха!

Доага бIаргаш гучадоахаш
ГаьниЙ чIонкаш цо елларах,
Цу машиний таташ айдаь
Вай аренаш цо дийнъярах,
Шийга хьежка, долла хIама
Балха оарцагI цо дахарах
Массанешта хозарг ях аз:
«Хоастам хилба малха!»

Лаьттара лоа дошош санна,
Наха гIайгIа тIерайоакх цо,
Шийга ккувда зизаш санна,
Берий бордаш деладу цо,
Ха ма кхаьчче, бийсан боадо
ДIурбохьийташ эккаю цо,—
Цудухь ях аз кхы цIаьккха а:
«Хоастам хилба малха!»

КIайча кисе юврагIах хьаьрча...

Юртал гаьнна арахь вар со,
Шийла Iуйре. Сабар-сатем.
Гонга гIолла доагIаш лов.
Лай кIалхара хьалгIайттача
МергIилгашта дото гIалкхаш
Эжа уллар морса гIоа.

Долла хIама чусецадар.
Массаз санна, гацар арахь
Дажаш доаллаш бежа Iул.
Наьха санна кIаьд а денна,
КIайча кисе юврагIах хьаьрча
Нана-лаьтта тхьайса улл.

Тхона шаьра хов из, лаьтта:
БIаьсти яьлча хьо юха а
Долалургда хьай болх бе.
Са мел доаллар кхоаба
лаьтта,
ХIанз мукъагIа боамбе метта
Iа паргIатта хьай наб е.

КIин кхай тIа

Юртал арахь—
бIарга мел гу, —
Iо а хьал а,
Кхаьча даьнна кIи кхаш дада,
Вай къахьегам хестабеш,
Дог ма Iабба хьийкъа дада
Тахен уж кхаш,
Михо хьоабаь
боккха форд мо,
Дошо талгIеш теркаеш.

Цу шерача кхашка гIолла
Ший бухь билла
Комбайн йоагIа, кема санна,
Каний дозал кхайкедеш,
Шоай дегIамех хьацар
доахаш,
Хьаьнал болх беш
КIа кхедаьча вай ахархой
Дегаш загIе деладеш.

Цу комбайна кема турбах
Хийцца кIеж ух
Хьаэттача машина чу —
Дошо фийгий цIена кIеж.
Наьма-даьхен доккха беркат
Дебадеча,
Низ Iоабеча цу кIежага
Вай ма раьза хинна хьеж!

Ахархоша хьийга къа да
Аре хозъяьр...
СабарI СабарI Гой,
ладувгIал:
Хозий шоана ека чкъордI
Безам ба са ловца баккха
«Тахан санна,
Даим хилба вайна гонахь
Дошо каний боккха фордI».

КЪАХЬЕГАМА АХКА

Iурре деиз В. И. Ленина цIи лелаю майда сийрдайоаккхаш хьежар бIайха малх. Самардийнахьа укхаза гулбеннача Нохч-ГIалгIайчен областной студенчески гIишлошъерий отрядий доакъашхоша геттара къоньяьяр из.

Ер къахьегама ахка студенчески отрядий доакъашхошта кхойттлагIа да. Хьалха санна укх шера а цаIаш республика гIишлош хьалъоши вожаш юрта боахаме тайп-тайпара балхаш деш хургба отрядий доакъашхоех. Цул совгIа вайцига къахьегаш хургба Латвера, Пермера, Карелера, Тюменера тIабаьхка кагий нахи мехкарийи.

Производственни болх барал совгIа идейно - кхетамеи общественно - политически болх бергба студенташа ахкан заманахьа.

Ялх эзар гаргга саг чувоагIаш вIашагIтехача студенчески отрядо 1.810 эзар сома балхаш дергда.

«Октябра 60 шу дизара — къахьегама семестра 60 ден заданеш» яхача девизагIа къахьегаргда студенташа.

Областной студенчески отряд балха накъяккхара хетаяь митинг хьайийллар ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Т. У. Махмудхаджиевас.

Студенташа толамаш дахар ловш митинге къамаьлаш дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома гIишлошъяра отдела заведующе Е. В. Тумсоева, студенчески гIишлошъерий отряда ветерана, академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института преподавателa С. А. Эдисултанова, «Консервплодоовощ» объединене парткома секретара В. С. Головченкос.

Студентий цIерагIа къамаьл даьча химико-технологически техникума дешархочо И. Терентьеваси А. Шерипова цIерагIча линейни отряда комиссара А. Басуркаевеи дош делар шоашта хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашде.

Митинга доакъашхоша В. И. Ленина памятника хьалхашка зизаш дехкар.

Р. ЯНДИЕВА.

СУРТА ТIА: В. И. Ленина майда тIа студенчески гIишлошъерий отрядаш.

Е. МЕГРАБОВА сурт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ДЕНОШ—КЪИЛБАСЕДА-ХIИРИЙЧЕНЕ

IИ МЕРЗА ВIАШАГIКХЕТАР

Къилбаседа ХIирийчен городашка, юрташка дIа мел хьежача хоалуш да республика къахьегамхой цIей-доттагIала, вежаралла цIей дездеш болга. Массанахьа хьалдийтта доахкача лозунгашка, транспаранташка тIолла ходенна ца Iеш из, хетаргахьа, цул къаьгагIа гучадувл наьха белакъежаро сийрдаяьхача йовхьамашка, пар дег тIара доагIача дIайхача дешашка, театрашка, клубашка, культура дворецашка декача иллешкен деш долча массача халхарашкен гIолла. Шоай эггара безагIа бола лоалахой-доттагIий — Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой, цун культураи искусстваи викалаш беза хьаьший а баь тIанийца5 Къилбаседа ХIирийчено.

Нохч-ГIалгIайчен Денош дIадоладара хетаяь Къилбаседа-ХIирий драматически театре хиннача сайрене зал хьалйизза дукха нах гулбеннабар. Цига дакъа лоацаш хилар КПСС Къилбаседа-ХIирий обкомахьалхара секретарь **Б. Е. Кабалоев**, республика Лакхехьарча Совета Президиума председатель **О. А. Басиев**, Къилбаседа-ХIирий АССР Министрий Совета председатель **М. Г. Цагараев**, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь **М. О. Бузуртанов**.

Зале багIарашка моарашал хоатташ а уж даькъала бувцаш а къамаьл дир Къилбаседа-ХIирий АССР Министрий Совета председатела заместитела С. Е. Ужегова. Цо аьлар:

— КIоаргга маIан долаш хIама да вай вIашагIкхетар Сийлахь-боккхача Октябра юбилее кийчо еча а, советски наха дегаш гIоздаьнна КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума материалаш Iомаеча а, СССР кердача Конституце проект ювцача а хана чакхдоалаш хилар. Цу массане а цIаькхаза я кхы цIаькхаза а доккхал дайт вай сийлахь-йоккхача нана-Даьхенна хазагIдаьннарех.

Вай доттагIал, аьлар дIахо С. Е. Ужегова, замо чIоагIдеш хьадоагIа. Цун ларде дижад вай къамий сийдолча къонгашта — Шерипов Асланбекаи Цаголов Георгенеи, Ахриев ГIапуран Мамсуров Саханджеренеи юкъе хинна доттагIал, иштта цун ларде улл къахьегамa сийдолча турпалаша Албогачиев АртагIеи Аллагов Темирбеи, СССР халкъа артисташа Эсамбаев Махьмудеи Тхапсаев Владимиреи леладу доттагIал.

ТIоараш детташ дика тIанийцар гулбеннараша Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела Н. К. Байбулатова даь къамаьл. Вежарашха йолча шин республика къахьегамхошта юкъерча доттагIалах дувцаш, цо белгалдаькхар, цу доттагIалга гIолла вай советски вахара хьисап гучадувлилга. Таханардараш санна дола вIашагIкхетараш, йоахар цо дIахо, къаьстта маIан долаш да Сийлахь-боккхача Октябра юбилей гаргагIертача хана. ХIана аьлча вай цхьоагIо вIаштIехьъяьккхар Октябрьски революце я.

Цу тайппара дола безаме, дIайха вIашагIкхетараш укх деношка Къилбаседа ХIирийчене массанахьа да Шоайла дуккха хана денз бовзаш бола доттагIий санна С. М. Кирова цIерагIча республикански библиотеке книжкаш дешаращца вIашагIкхийттар шин республика йоазонхойи поэташи. Цхьаннена тIехьа шоллагIвар араволлаш къамаьл ду, лоацца дувцараш, стихаш еш хIирий а нохч-гIалгIай а теша говзанчаша — Цирихов Михаила, Ахматова Раисас, Ведзижев Ахьмада, Сулаев Мухьмада, Цагараев Гигос, Плиев Махьмад-СаIида, Чахкиев СаIида, Кайтуков Георге, Арсанукаев Шайхе, кхычар.

ХIаьта цу юкъа дукха нах вIашагI а кхийтта М. Турганова цIерагIча изобразительни искусствай музее хьайиллар П. З. Захарова цIерагIча Нохч-ГIалгIай изобразительни искусствай музея болхлоша кийчъяь Октябра 60 шу дизара хетаяь вай республика художникий экспозици. ХIаьта Къилбаседа-ХIирий краеведчески музее хьайийллар шин республика краеведчески музеяша цхьана вIаштIехьъяьккха «Советски Iаьдал чIоагIдара тIехь Нохч-ГIалгIайчени Къилбаседа ХIирийчени къамаша лоаттабаь къовсам» яха выставка.

Иштта боккха а шера а бар доттагIала цIейцарча шоллагIча ден чулоацам а. Цу дийнахьа вIашагIбетталуш хилар къаьнара доттагIий — шоайла социалистически яхь а лелаеш вIаши гIо-новкъостал а деш бола Пригородни Назрановски районий къахьегамхой. К. Хетагурова цIерагIча колхозе хьоашалгIа баха хилар Нохч-ГIалгIайчен литератораш, Назрановски районерча художественни самодеятельноста доакъашхой. Пригородни районерча Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхошта шоай искусство йовзийтар композиторашей «Лоаман ритмаш» яхача эстрадни ансамблои. ХIаьта сайрийна Къилбаседа-ХIирий драматически театре баьхкараштa чIоагIа езаелар Х. Нурадилова цIерагIча театра коллективо оттаяь «Вайнаьха иллеш» яха пьеса.

Къаьстта дика чакхдаьлар СССР халкъа артиста Эсамбаев Махьмуда пионерий Дворецe денна концерт. ТIанк аьнна йоккха зал хьалйизза гулбеннача наха массаза санна боккха тоам хилар цу ... артиста искусствацца аргIанарча вIашагIкхетарах.

Селхан Къилбаседа-ХIирий драматически театр чудолча цIагIа дIайихьар Нохч-ГIалгIай АССР Деноша хетаяь сайре. Сайре чакхйоалаш гулбеннараш хьежар искусствай говзанчаше художественни самодеятельноста доакъашхошен оттадаьча доккхача концертага.

СУРТА ТIА: Эсамбаев Махьмуди Баева Альбини вIашагIкхийтачарна юкъе.

Г. КАЗИЕВА сурт.

ФУТБОЛ

ХЬАЛХАРЧА ЛИГЕ

Футболах йолча мехка чемпионата «А» класса хьалхарча лигерча командаша 6-ча июле дIадихьа аргIанара вIашагIкхетараш иштта чакхдаьннад:

«Спартак» (Москва)—«Спартак» (Орджоникидзе) — 3:0, «Динамо» (Минск) — «Таврия» —1:0, «Динамо» (Ленинград)—СКА — 2:1, «Кузбасс» — «Металлург» — 2:0, «Звезда» — «Нистру» — 2:0, «Рубин» — «Спартак» (Ивано - Франковск) — 1:1, «Памир» — «Торпедо» — 3:1, «Уралмаш» — «Кривбасс» — 2:1. Шоайла вIашагIкхетар чакхдоаккхаш хилар «Пахтакори» — «Колхозчи». Счет 3-1 а йолаш «Пахтакоро» совле яьккхар.

ХIаьта селхан Ярославле моттигерча «Шинникаца» ловзаш яр «Терек». Счет 2:0 а йолаш котъяьлар «Шинник».

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 ИЮЛЬ

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйранара гимнастика. 9.30 — «Говза кулгаш». 10.00 — «Шоана, берий дай-наной». 10.30 — Iуйранара ашарий програма. 11.00 — «Художникех дувцараш». Хьалхара передача. 11.30 — Документальни фильмай програма. 12.30 — «Ашарий абонемент». 12.25 — «Москвичка» Телевизионни клуб. 15.00 — «УнахцIено». Iилман-популярни програма. 15.30 — Мультипликационни фильмай програма. 16.00 — «Советаши вахари». 16.30 — Концерт. 17.00 — Телевизионни документальни «Океан» фильма премьера. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Иллеш-77». 18.45 — СССР Конституце проект юац. 19.00 — СССР футболах кубок финала 4-гIа дакъа. Перерыве «Спортлото». 21.00 — «Ха». Информационни програма. 21.30 — Концерт. Ленинградера.

Чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

16.20 — «Шоана, бераш» (гIалгIай меттала). 16.30 — ЦIеча галстукий ахка. 16.50 — «Шоана, хлат чуцачара турпалаш» концерт. 17.20 —«Шийтта гIанд» телевизионни фильм-спектакль.

10 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Физкультура е отта». 9.30 — «Будильник». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш вар». 11.00 — «Орленок» телестудо юкъоаш Социалистически Къахьегама Турпалхочунна И. В. Метряновца вIашагIкхетар. 12.00 — «Ашарий киоск». 12.30 — «Юрта сахьат». 13.30 — Боккхача наькъа гIулакхаш. Салтечох баллада. Художественни фильм. 15.10 — «Тахан — чкъарий доахарий ди». 15.40 — Чкъаьрий доахарий дена хетадаь концерт. 16.25 — Дунен халкъий юкъара панорама. 17.00 — Киноца никъ бу клуб. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультипликационни фильм. 18.25 — Телевизионни документальни фильма премьера. 19.00 — СССР футбола кубок. Финала 4-гIа дакъа. Перерывах «Дозал арахьарчаьа Советски Союзах гур». 21.00—«Ха». Информационни програма. 21.30 — СССР халкъа артиста С. Рихтера концерт. 22.15 — Мотоциклаш хаххера дунен чемпионат. Чехословакера передача. Чакхъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА.

18.15 — Пионераштеи школьникаштен передача (гIалгIай меттала). 18.45 — Шун письмоех оттадаь концерт. 19.15 — «Шийтта гIанд». Телевизионни фильм-спектакль. ШоллагIа сери. 20.15 — СССР вежарий Республикай деноа. Тувинская АССР. Кинопрограмма.

РАДИО

9 ИЮЛЬ

6.30 — «Лаьтташарча безамца комбайнерах йола очерк» (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25—«Къонал» радиовыпуск. 8.55 — Ашараш. 14.30 — «Литератураи Нохч-ГIалгIайчe». 15.00 — «Нохч-гIалгIай ашарий исторера». 15.00 — «ГIалгIай литературе ширача замах юкедисараша къовсам лоаттабара тема». А. Мальсагова беседа (гIалгIай меттала). 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 18.30 — «Нохч-ГIалгIай радио керда ашараш» (нохчий меттала).

10 ИЮЛЬ

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Шоана дукха еза ашараш». 12.10 — Сатирически журнал (нохчий меттала). 12.30 — Ашараш. 15.15 — «ЦIе сийгаш» пионераштеи школьникаштен передача (гIалгIай меттала). 15.45 — СССР Конституце проект юац. «Тха жоп — тIехдика къахьегар». Производстве хьалхалаттачунгара йица интервью. 16.00 — Ялташ чуэцаш боахкараштa дола концерт. 16.30 — «Школьный глобус» яха радиовыпуск. 18.30 — «Иллеца доттагIа леладераштa» (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозненеи хувцадуш моркхаш а йолаш, йоачан а йолаш, малхбузехьара секунда 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш, фегара температура республике 28—33 градуси Грозне 30—32 градуси йовхал а йолаш ха хила а тарлу.

Метеостанци.

Культура хоамаш

ДИПЛОМАШ ХЬАЭЦАР

Самардийнахьа Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен университета филологически факультет чакхъяьккхараштa дипломаш дIаделар университете. Цига вIашагIкхийттабар студенташ, преподавателаш.

Дипломаш дIадалалехьа студенташта кердача вахаре гIа баккхарца ловца боаккхаш къамаьлаш дир филологически факультета декана Ф. Г. Оздоевас, эрсийн доазол дехьарчен литература кафедра заведующе М. С. Горенштейна, советски литература кафедра заведующе Н. Г. Калустовас. Студентий цIерагIа къамаьл даьча «цIе» диплом хьанйпача Горшков Александра аьлар:

— Миштa дахар ца ховш дIадахар студенчески пхи шу. — Университета преподавателаша тхона кхетам балара низ а ха а кховяцар. Цудухьа тахан царна дег чура баркал ала лов сона. Сона хетачох, керттера дац тхо мичахьа болх беш хургда, тхо мишта хургда — из да лоархIамера дар. Цудухьа тахан оаха дош лу университета а филолога а сий лакха а лоаттадеш даха а къахьега а.

Укх шера филологически факультет чакхъяьккхай 150 гарггача саго. Царна дIаделар дипломаш. ХIаьта толашагIболча пхе студента Халидов Iийсайна, Пузенцова Оляйна, Коховина Наташайна, Майдевар Юляйна, Горшков Александра «цIе» дипломаш делар.

Вай республика школашка къона тIехье хьалкхееш къахьегаргда цар.

ЛОАМАН РИТМАШ

Дукха ха яц из цIи йолча эстрадни ансамбла коллектив Казахстане гастролешка хинна цIаена. Цига Украина, Азербайджана, Молдаве, РСФСР художественни коллективашца цхьана цар дакъа лаьцар «Искусства цIей» яхача фестивале. Цу доттагIлени вежарашхен цIейга хьожаш хилар 400 эзар казахстанец.

«Лоаман ритмаш» яхача ансамбло Казахстане 33 концерт делар.

Шоай говзал цар гойтар Гурьеве, Шевченко, Усть-Каменогорске, Алма-Ате, Караганде, Чимкенте, иштта кхыча городашка.

Массанахьа а Нохч-ГIалгIайчен артистий говзала лакха мах беш чакхдийллар концерташ.

Тахани кхоанеи хургда

9-ча июле

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 14.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 16.00. Кинолекторий. «Ленина белгалбаь машара никъ-социалистически мехкий доттагIала цхьоагIален арахьарча политика ларда» яха лекци. 18.00. Музыкальни эстрада. Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 19.00. Баьщара театр. Пролетбата цIерагIча культура ЦIеи художественни самодеятельноста коллектива концерт. 19.30. «КПСС XXV-ча съездо иттлагIча пятилетке Iалам лорадара хьакъехьа» яха кинофестиваль. 19.30. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Болх беш хургда «Заманхо» яха берий кинотеатр. 12.00. Кино дезараштa йола консультаци. 18.00. Лекторий. «Советско-китайски вIаши юкъе леладу гIулакхаш» яха лекци. Документальни фильмаш гойтаргда. 19.00. Акханара халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 8.00. Сунженски районе гIоргья агитбригада. 12.00. Болх беш хургья аттракционаш. 19.30. «ДегIаена-ча социализма Конституци» яха беседа. Документальни фильмаш гойтаргда. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Монгольски Халкъа Республика» яха выставка-витрина. 12.00. «УнахцIено» яхача факультета кинолекторий. «Чена хулача лазараштa профилактика яр» яха беседа. 16.00. Спортивни ловзараш. 19.30. «Планета» яха акханара майда. «Социалистически общежите бокъонаши уж кхоачашъянза ярг па хилари».

«Красный молот» завода культура ЦIа. 18.00. Завода общежити. «СССР Конституце проекто мохк социальни культурни дегIаахарах» яха беседа. 18.00. Кагирхой салаIара сайре.

10-ча июле

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 14.00. Массовкай майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 16.00. Къайла театр. Революционни, тIемен къахьегамен сийлен моттигашка гIолла йолча Ергсоюзни похода VIII-гIа республикански слет дIакъовлар. 16.00. Кинолекторий. «Нохч-ГIалгIай АССР экономикеи культуреи дегIаахар — вай мехка лерргIа чакхйоахача къаман политика йоккха котало» яха лекци. 19.00. Баьщара театр. Автотранспортни предприяте художественни самодеятельноста коллектива концерт. 19.30. «КПСС XXV-ча съездо иттлагIча пятилетке Iалам лорадара хьакъехьа» яха кинофестиваль. 19.30. Халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре.

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 19.00. Болх беш хургда «Заманхо» яха берий кинотеатр. 12.00. Клубь-лаборатори. Кино дезараштa йола консультаци. 15.00. Библиотека. «ХIаране шийна деза гIулакх хоржаргдолаш» яха библиографически обзор. 18.00. Баьщара театр. Художественни самодеятельноста концерт. 18.00. Акханара кинотеатр. Чкъаьрий доахарий Ленина хетадаь тематически кинофильмаш хьокхаргда. 19.00. Акханара халхарий майда. Кагирхой салаIара сайре.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; жэкхтохкамасекретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделан — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ05172. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5159.